

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

ЛЮТИЙ 2016

У К Р А Ї Н И Військо

№2 (184)

ЖІНКИ

У Збройних Силах України
служать 15,5 тисячі жінок.
Понад 1 тис. з них отримали
статус учасника бойових дій.

І ВІЙНА

ЗАХИСТИ СВОЇХ!

ПІДПИШИ КОНТРАКТ ЗІ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ,
ЩО ВІДСЛУЖИЛИ 11 МІСЯЦІВ СЛУЖБИ
ПО МОБІЛІЗАЦІЇ (СТРОКОВУ СЛУЖБУ),
або ГРОМАДЯНИ, ЗВІЛЬНЕНІ
З ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ
ПІД ЧАС ДІЇ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ
(з БЕРЕЗНЯ 2014)

**МОЖУТЬ ПІДПИСАТИ
КОНТРАКТ
ЗІ ЗБРОЙНИМИ
СИЛАМИ УКРАЇНИ**

ВИКОРИСТАЙ СВІЙ ДОСВІД ТА ОТРИМАЙ:

Одноразову грошову допомогу для мобілізованих – від 11024 до 13780 грн

Безкоштовну вищу освіту після першого контракту (в т.ч. 6 місячного) без відриву

Можливість контракту **лише на 6 місяців**

Місце роботи і посада зберігаються, а з бюджету компенсується середній заробіток

Грошове забезпечення військовослужбовцям за контрактом у розмірі до 7 тис. грн. (для рядових посад)

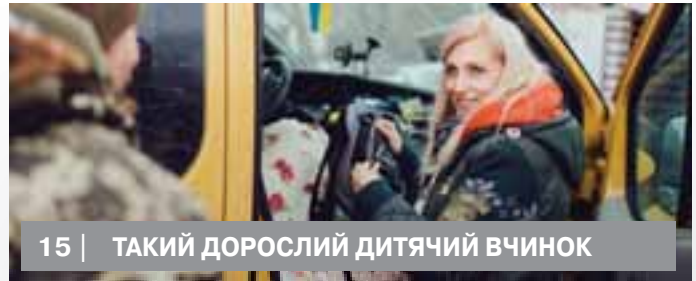
Виплату грошової компенсації за піднайом житла (рядовим та сержантам)

ЗАЦІКАВИВСЯ? ЗВЕРНИСЯ ДО ВІДДІЛЕННЯ
ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІЙСЬКОВОЇ
ЧАСТИНИ АБО ДО ВІЙСЬКОМАТУ
ЗА МІСЦЕМ ПЕРЕБУВАННЯ НА ОБЛІКУ.

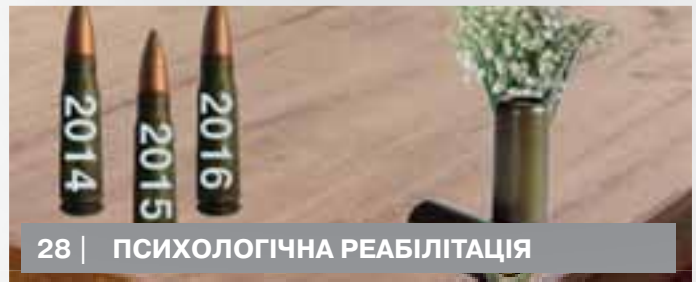
WWW.MIL.GOV.UA/CONTRACT
0 800 50 00 51

ЗМІСТ

- 2 | ТВОЇ ДОНЬКИ, УКРАЇНО!**
Красуні, яким личать
погони і мужність
- 7 | ЛЮДИ НАШОГО ВІЙСЬКА**
Його вибір – розвідка
- 10 | ЛУГАНСЬКИЙ АЕРОПОРТ**
Позивний –
«Чорний прапорщик»
- 15 | НЕБАЙДУЖЕ СЕРЦЕ**
Такий дорослий
дитячий вчинок
- 18 | ВІЙНА І КОХАННЯ**
Фронтове щастя Марини
- 20 | ЖИТИ І ПЕРЕМАГАТИ**
Втратив у бою ногу, але
повернувся до війська
- 24 | РОЗВИТОК ОВТ**
Курс – на вихід із піке
- 28 | ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ**
«Розстріляні нерви:
як бійцям АТО перемогти «війну у головах»
- 34 | 20 ЛЮТОГО –
ДЕНЬ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ**
«Кулі літали над нашими головами,
як бджоли у саду...»
- 39 | ЗОМБОТЕХНОЛОГІЇ**
Пропаганда РФ – театр дволиких янусів
- 42 | АГРЕСІЯ ПРОТИ УКРАЇНИ**
Бал сатани: що зупинить окупанта?
- 46 | ДУМКИ ЕКСПЕРТІВ**
Рік без миру з «руським миром»
- 50 | ГЕОПОЛІТИКА**
Україна contra Росія
- 54 | ЛІНІЯ КРЕМЛЯ**
«Не бажаєте у відрядження?...»
- 58 | РЯДКИ, НАРОДЖЕНІ ДУШЕЮ**
Поет майдану
- 60 | ЗА ПРАВДУ І ВОЛЮ**
«Як і моя мати, воюю
за майбутнє наших дітей...»
- 62 | ЛЮДИ НАШОГО ВІЙСЬКА**
Силачам пасують погони

15 | ТАКИЙ ДОРОСЛИЙ ДИТЯЧИЙ ВЧИНОК

28 | ПСИХОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

50 | УКРАЇНА CONTRA РОСІЯ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:
Міністерство оборони
України

Адреса редакції:
вул. Мельникова, 81,
04050, Київ, Україна, а/с 72
Телефони редакції:
(044) 483-08-39, 489-38-59
mail: viysko2012@ukr.net;
Електронна версія:
<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014

Підписано до друку:
25.02.2016 р.
Наклад: 2615
Віддруковано:
ТОВ «Інтер Прінт 1»
Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити
в усіх поштових відділеннях
зв'язку
**Свідоцтво про державну
реєстрацію:**
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО

**Заступник головного
редактора:**
Андрій МИРОНЧУК

Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО,
Володимир КОСЕНКО,
Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ,
Юрій КУЗНЕЦОВ,
Олег СУШИНСЬКИЙ,
Галина ЖОЛТІКОВА

Кореспонденти:
Валерія СОКОЛІК,
Валерій ВОРОНЧУК,
Олександр ПАНЮКОВ

Літературний редактор:
Олена ПОЛЯНСЬКА

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформ-агентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відпо-відальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використан-ня можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилення на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

КРАСУНІ, яким личать погони і мужність

Покликання жінки – давати та берегти життя. Вдягаючи погони, вона, за велінням природи, відчуває подвійну відповідальність за тих, хто поруч.

У важких армійських буднях, на навчаннях, на полі бою. Перед красою і мужністю української жінки схиляє голову весь світ, особливо сьогодні, коли від її дій залежить життя багатьох, від її слів – обличчя армії, від переконань – сила народу...

Ставка на Надію

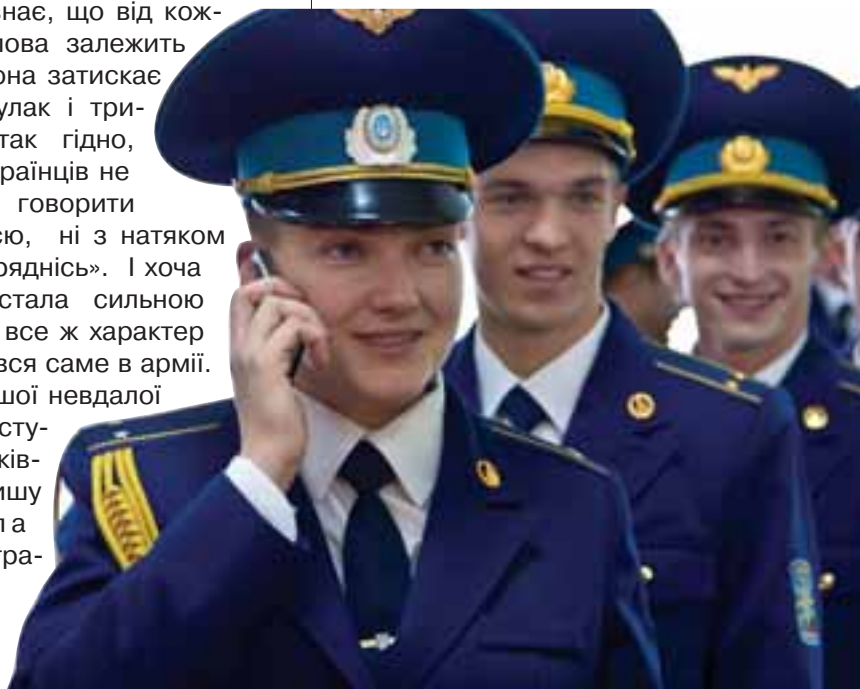
Вона мріяла літати. І мрія здійснилася, хоча й не так, як їй би цього хотілося – стала штурманом вертольота, а не пілотом винищувача. Та за велінням долі ім'я Надії Савченко злетіло вгору, а відважна жінка-військовослужбовець стала символом сили духу та втіленням боротьби за справедливість.

Заходячи до залу засідання російського суду, вона щоразу виголошує «Слава Україні!», тим самим підкреслюючи, що справжні українці не коряться труднощам і не зламаються під тиском так званого «правосуддя». За її долею стежать у багатьох країнах світу, їй співчують як людині і захоплюються як бійцем за правду. А один із адвокатів українки Ілля Новіков на своїй сторінці у Twitter написав: «Справа Савченко прекрасна відсутністю складних сюжетів. Це не

фінансові схеми Ходорковського і не складна техніка «Боїнга». Вся брехня на видному місці...»

Надія знає, що від кожного її слова залежить багато. Вона затискає волю в кулак і тримається так гідно, що про українців не посміють говорити ні з іронією, ні з натяком на «другорядність». І хоча вона зростала сильною дівчиною, все ж характер загартувався саме в армії. Після першої невдалої спроби вступу до харківського вишу вирішила стати контрактником. Службу на посаді радіоте-

лефоніста змінила на десантний берет. Який, до речі, отримати було непросто. Командування

бригади в Житомирі, без особливої радості зустріло дівчину. А під час випробувань командир батальйону поставив умову: пробігти з 15 кілограмовим рюкзаком десантника по снігу. Його здивуванню не було меж, коли побачив, що вона подолала дистанцію і прийшла разом із чоловіками.

Не покинула своїх побратимів і тоді, коли 2004 року комплектували контингент в Республіку Ірак. Надія так би і не поїхала в місію, якби за неї не вступився комбат Олег Матіжев. «Мені потрібні такі бійці, як вона», – сказав підполковник.

Надія стала першою жінкою в історії діяльності українських миротворців, яка потрапила на бойову посаду стрілець-гранатоментник. Її підрозділ – 3-тя рота 72-го окремого механізованого батальйону – базувався в одній із найгарячіших точок – побли-

зу Ес-Сувейри. Щодня українські миротворці виїжджали на патрулювання, супроводжували конвої. Дівчина завжди була у складі підрозділу. Вона згадувала ті моменти із такими словами: «Мені просто подобалося їхати колоною БТР-ів, коли спека 55 градусів. І ти весь брудний, пі-

сок, зброя, залізо. І ти бачиш, що попереду їде БТР із такими ж хлопцями, що, як і ти, хекають від спеки, і ти не знаєш за що, але ти їх так любиш. Можливо, любиш саму ситуацію, можливо, саму атмосферу, можливо, дійсно це твоє. Армія – це просто твоя робота».

Кожен виїзд – це потенційна небезпека. Перебуваючи в такій обстановці, мимоволі починаєш замислюватися над сенсом життя та духовними цінностями. На той час Надія Савченко небула охрещеною. Тож вирішила пройти обряд. За хрещених батьків були комбат Олег Матіжев та санінструктор роти Віра Петрик. Вони підтримували Надію весь час і стали їй рідними людьми.

Та трагедія 9 січня 2005 року під Ес-Сувейрою забрала життя її хрещених батьків. Надія шукала підполковника Матіжева та старшого сержанта Петрик серед пошматованих тіл. Таку картину не витримували чоловіки, а вона змогла. Затиснувши волю в кулак не показала, що боїться, жоден мускул не здригнувся на її обличчі. Сама готувала їхні тіла до відправки на Батьківщину. Тоді посправжньому зрозуміла, що таке війна, що за лічені хвилини можна втратити близьких людей, усвідомила, якою цінністю є життя. Стоячи над ними, поклялася сама собі: зробить все, щоб на її землі був мир. І нині вона готова віддати своє життя за найцінніше – за мир в Україні та процвітання свого народу.

Після повернення з місії, які б посади не обіймала, Надія робила свою справу із непідробним запалом, а в її словах ніколи не було фальші: «Я готова жити заради того, заради чого я живу». Тому події на Донбасі до глибини душі вразили молодого офіцера. Вона не з тих, хто перед обличчям небезпеки починає думати: а навіщо мені ризикувати? Вона ризикнула, не побоялася. І хоча багато нарікань на її адресу можна почути і нині, проте саме завдяки їй вдалося евакуювати поранених з поля бою, завдяки їй мільйони людей дізналися про незламність українських воїнів.

Роби, що любиш, і люби, що робиш

Чашка із написом «Роби, що любиш, і люби, що робиш» осо-

Найголовніше в складі місії або групи цивільно-військового співробітництва пам'ятати, що ти не просто військовий, ти – обличчя країни. І по тобі будуть судити твою державу

бливо цінна для Наталії Васюкової, викладача кафедри підготовки миротворчого персоналу навчально-наукового центру міжнародної миротворчої діяльності НУОУ. Чашка стала своєрідним символом того, що вона сповна віддається справі. Тож слухачі влучно відзначили це подарунком.

Адже ті унікальні знання, які щоразу доносить до аудиторії полковник Васюкова, безцінні. А її лекції – це результат багаторічної роботи у сфері миротворчої діяльності українських підрозділів, акумуляція міжнародного досвіду в цій сфері. Вона одна із перших, хто почав готувати фахівців з цивільно-військового співробітництва для міжнародних миротворчих місій. На той час, коли з'явилася ідея, Афганістан та Косово були гарячими точками нашої планети. А оскільки такого досвіду підготовки фахівців у нас не було, Наталія Віталіївна не побоялася взятися за цю справу. Днями та ночами сиділа на роботі, вивчаючи документацію ООН та НАТО, щоб зрозуміти специфіку їхньої діяльності. Адже йшлося про гуманітарну допомогу цивільному населенню, допомогу у від-

новленні забезпечення життєдіяльності постраждалих внаслідок збройних конфліктів районів, конвоювання тощо.

Починаючи роботу над цим курсом, не думала, що фахівці з військово-цивільного співробітництва будуть затребувані й у нашій державі. Тож її багаж знань та навичок знадобився і під час розробки методів та підходів для Управління військово-цивільного співробітництва Генерального штабу ЗС України у підготовки «сіміків» в зоні АТО. Викладач каже: «2 роки поспіль я починаю лекцію, яка пов'язана із цими подіями. Про те, що відбувається, наприклад, в Африці, ти просто викладаєш інформацію. А зараз ти це викладаєш, пропускаючи через себе, переживаєш».

З початком бойових дій на Донбасі, групи «сіміків» відразу приступили до виконання своїх завдань. Один із волонтерів так охарактеризував діяльність наших військових у Донецькій та Луганській областях: «Ціна роботи «сіміків» – врятовані життя цивільних, повернення їх до нормально-го ритму».

Миротворці ж свої перші знання здобували завдяки Наталії

Сила – в вірі в те, що робиш. Вона безцінна, коли породжена добрими намірами. Вона є прикладом для наслідування.

Гордістю для тих, хто її має

Васюкові. І перші практичні кроки робили не в зонах конфліктів, а саме з нею. Разом виїжджали в Міжнародний центр миротворчості та безпеки, що поблизу Яворова, та розігрували різні ймовірні ситуації. Під час таких імпровізованих сцен викладач стає не тільки вчителем. Потрібно бути перекладачем, психологом та навіть актором. Ситуація може розвиватися в будь-якому напрямку. І тут найголовніше – спрямувати роботу в потрібне русло. Вчать і вузьконаправленій специфіці, наприклад, як розпізнати вибухонебезпечний предмет або ж як поводитися в такі моменти, коли є загроза життю.

«Я вчу проводити і різного роду кампанії серед цивільного населення, кампанії з акцентом на дітей. Як правильно розказати дитині, щоб вона не брала іграшку на дорозі, навіть якщо цього дуже хочеться. Особлива небезпека є в країнах з низьким рівнем життя», – говорить Наталія Васюкова.

Важливий аспект у роботі миротворців та офіцерів груп військово-цивільного співробітництва – знати менталітет та культуру народу, де доведеться працювати. Тож, щоб максимально наблизити умови до реальних, вдягають навіть національні костюми, намагаються говорити місцевою мовою. «Все одно культурний шок буде, але потрібно мінімізувати його вплив», – ділиться досвідом викладач. Перераховувати ситуації – немає сенсу, їх безліч. Серед обов'язкового – навчити кожного військовій іноземній термінології, елементарних фраз тієї країни, куди відправляється контингент. Цим досягається ефект, який фахівці називають «розбитий лід». Тобто, привітавшись із людиною її мовою, відразу здобуваєш більшу прихильність до себе, тому є більше шансів отримати достовірну інформацію.

Доцент кафедри полковник Васюкова живе своєю роботою. Її багаж знань щодня поповнюється. Миротворці діляться своїм досвідом, відправляють відео- та фотоматеріали із зон конфліктів, іноземні інструктори також розповідають про новинки, що дозволяє забезпечувати однаковий рівень підготовки для майбутніх миротворців у багатьох країнах світу. Тому дати собі попуск – значить щось пропустити. А в зоні конфлікту дрібничок не буває, недодані знання можуть коштувати її слухачам здоров'я, а інколи і життя.

«Найголовніше в складі місії або групи цивільно-військового співробітництва, – говорить Наталія Віталіївна, – пам'ятати, що ти не просто військовий, ти – обличчя країни. І по тобі будуть судити твою державу». Наша героїня знає це не зі слів. Адже підготовка жодного миротворця за останні роки не відбулася без її участі. Високий фаховий рівень вже дозволяє їй проводити такі тренінги на міжнародному рівні. Перша спроба була 2009 року, коли в

Данії Наталії Віталіївні довелося викладати курс для представників більш ніж сорока країн світу. «Я отримала численні позитивні відгуки. Двічі викладала в Данії, потім у Швеції з курсом щодо гендерних питань. Я дуже сподіваюся, що достойно представила нашу країну», – у словах моєї співрозмовниці відчуються щирі почуття. Ще одне підтвердження того, що робота для неї – невід'ємна частина життя.

Місія – порятунок

Минув рік відтоді, як наші військові на Донбасі виходили із Дебальцевого. На вихід із оточеної бандформуваннями території в них було кілька діб.

Тоді назустріч нашим воїнам виїхала медична бригада. Ніхто не знав, чим закінчиться виведення військ, чи не приготують терористи несподіваний «сюрприз» у вигляді мінометного або ж артилерійського обстрілу. Коли машина, яка мала забирати поранених та постраждалих, наближалася до визначеного місця, військовий медик Любов Назаренко не відчувала жодної паніки. Вона переймалася лише тим, аби поранених довести до шпиталю.

Один хлопчина отримав об-

мороження. Любов Василівна за декілька секунд оцінила ситуацію і зрозуміла, що робити. Тож кінцівки повністю вдалося врятувати, а борець повернувся до строю.

Минуло кілька діб, як знову виїзд у ту ж точку – забирати військовополоненого. І знову діагноз – обмороження кінцівок. Передали його військовим медикам з луганської лікарні, з окупованої території. Борець до останнього не вірив, що повернеться до своїх. «Ви б бачили ті очі, вони ніколи не забудуться, вони запам'яталися назавжди, – каже підполковник медичної служби Назаренко. – Коли його везли, він ридав, був шокований».

Серед тих, кому вдалося провратися із пекельного котла, був і підлеглий Любові Василівни – санінструктор сержант Андрій Доценко. «Найбільше дісталось тим, хто був на місці подій», – згадує наша героїня. Саме їм довелося пережити ті страхоття війни, і діяти на межі можливого.

А робити свою справу, як то кажуть, «на автоматі» підполковник Назаренко навчила своїх підлеглих за найвищою шкалою. Санінструктори вдячні їй за це. Особливо така практика допомагала в екстремальних ситуаціях та на полі бою. «Голова не пра-

цює, а руки роблять. Ти розумієш, що пораненого треба рятувати, бо його хтось чекає вдома. Про паніку і мови не може бути. Бо тут розриви, кулі, крик. Ти дієш автоматично. Лише потім усвідомлюєш, ти ж це щодня відпрацьовував там, у військовій частині: дістати джгут, затапмонувати рану, накласти перев'язувальний пакет, вколоти знеболювальне», – згадує сержант Доценко.

Любов Василівна зустрічала військових з-під Дебальцевого зі сльозами на очах. Санінструктори були настільки знесилені, що не могли нічого робити. «Три доби без сну, ні води, нічого. Самі були виснажені, йшли з останніх сил», – ділиться враженнями санінструктор. Всю роботу з прийому хворих та поранених Любов Василівна взяла на себе. А її слова, можливо, там, у Дебальцевому, додавали сил її підлеглим. Згадували її слова і рятували: «Вона казала – ніколи не здавайся, йди до кінця і не опускай руки. Якщо ти не можеш робити, треба робити».

Лікар має бути і психологом. Адже дуже часто буває, що пацієнт, особливо у критичному стані, потребує підтримки. Не можна допустити паніки. Одного разу пацієнту, який мав вогнепальне по-

ранення гомілки, не вдалося відразу зупинити кровотечу. Любов Василівна пильно стежила за офіцером, якого довелося транспортувати. «В таких випадках весь час треба розмовляти, щоб відволікти його увагу», – говорить лікар.

Але в будь-яких випадках, як це цинічно не звучало б, холодний розум та чіткий розрахунок – запорука роботи лікаря. Напевне тільки тоді, коли ти живеш із повною самовіддачею, забуваючи про себе, – робота буде зроблена на 100 відсотків. Саме тому підполковник медичної служби Любов Назаренко їздила в зону АТО двічі, доводилося виконувати завдання під обстрілом противника. На запитання, чи поїхала б ще, вона з упевненістю відповіла «Так!» Бо й досі пам'ятає тих перших мобілізованих, які стояли на плацу 8-го окремого полку спеціального призначення, де вона служить. Їхні обличчя світилися гордістю, що їх призывали захищати Батьківщину.

«Коли вони їхали, то розуміли, що я – жінка, мені там не місце. Але я дивилася на них і некомфортно себе почувала, що вони їдуть, а я тут, у частині. І відчула себе повноцінним військовим тільки тоді, коли поїхала в зону АТО», – каже військовий медик.

Тож не дарма всі, з ким служить Любов Назаренко, кажуть про неї лише теплі слова і щедрі на такі характеристики, як «людина з великої літери», «справжній фахівець». «Хоробра, без питань вдягає бронежилет, бере автомат і йде на завдання... Найголовніше її досягнення – жоден борець не помер. Цим все сказано», – говорять про Любов Василівну.

Так, нашими прекрасними жінками пишається весь світ. Вони вміють поєднувати в собі красу і мудрість, ніжність і силу, відданість і незламність. Недарма здавна українок називають берегинями. Сьогодні вони мужньо відстоюють право на життя свого народу і своєї країни.

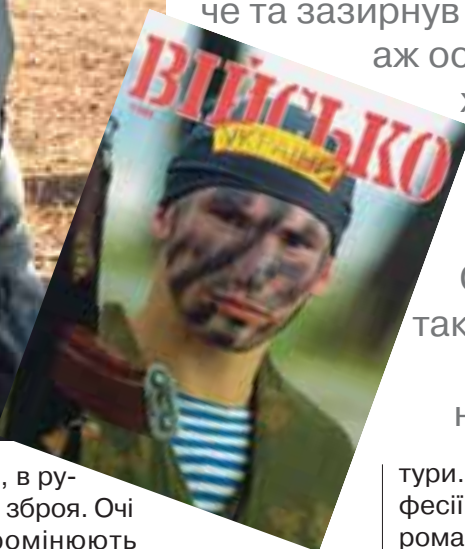
Галина ЖОЛТІКОВА

ЙОГО ВИБІР – РОЗВІДКА

На одній із підконтрольних бойовикам ділянок автомобіль зупинив чоловіча. В руках він тримав автомат АК-100, що перебуває на озброєнні російської армії. Уважно розглядаючи кузов «Ниви» з дірками від куль, запитав про напрямок руху та порадив повертатися, мовляв, скоро тут укропи будуть, на яких вони вже з нетерпінням чекають. А коли підійшов ближче та зазирнув усередину машини, аж остовпів, зрозумівши, хто перед ним. Його вирішили не чіпати, аби прослідкувати, що робитиме далі. Опустивши автомат, так званий ополченець пішов. Сумнівів не було: це – засідка

Цю історію розповів Сергій, коли ми зустрілися з ним у селищі Дівички, що на Київщині. Там він брав участь у Всеармійських зборах головних старшин Збройних Сил України. Цей захід став для нього символічним, адже певним чином підсумував його старшинську кар'єру.

А ще понад десять років тому військовослужбовцю довелося стати обличчям дев'ятого номера журналу «Військо України» за 2005 рік. На обкладинці – фото молодого десантника в маскхалаті. На лиці – маскувальний бойовий

грим, в руках – зброя. Очі випромінюють впевненість та рішучість. Тоді я і гадки не мав, за яких обставин доведеться зустрітися з ним знову.

Чоловік пройшов не лише строкову службу та всі щаблі первинних сержантських посад, а й став головним старшиною бригади, а тепер продовжує службу в званні молодшого офіцера.

Сергій родом з Черкащини. Перед армією надобув фах вчителя англійської мови та літера-

тури. Але в цій суто мирній професії йому вкрай не вистачало романтики.

Остаточно ж зрозумів, чого саме йому бракує в житті, у 2004-му, коли призвався в 95-у окрему аеромобільну бригаду. Командування відразу помітило здібності юнака й призначило на посаду снайпера розвідроты. На одному із тактичних навчань він і потрапив в об'єктив фотокамери.

За час військової служби Сергій неодноразово брав участь у миротворчих місіях у Косові. Пізніше, коли пройшов курс навчан-

ня морських піхотинців у Сполучених Штатах Америки, сержант Магльований отримав диплом спеціаліста бойової підготовки.

З початком російської агресії Сергій разом із побратимами перебував на найбільш небезпечних ділянках. Спершу це був кримський напрямок. Там десантники забезпечували вихід наших військ на материкову частину України. Згодом, коли розпочалися бойові дії на Сході нашої держави, 95-а аеромобільна бригада однією з перших перебазувалася в Добропілля.

Під керівництвом Михайла Забродського, досвідченого командира, на той час полковника, Сергій та його бойові товариші брали участь у рейді по тилах противника. Перед десантниками стояло завдання вивести з облоги українські підрозділи, які перебували біля кордонів Росії.

Сержант Магльований пройшов курс навчання морських піхотинців у Сполучених Штатах Америки, отримав диплом спеціаліста з бойової підготовки

Американський військовий експерт Філіп Карбер назвав цю операцію одним із найтриваліших рейдів у світовій військовій історії. Адже загалом десантники з боями подолали понад 400 кілометрів.

Розпочався рейд із Савур-Могили. У серпні 2014 року, прорвавши оборону сепаратистів,

аеромобілісти здійснили марш до Маріуполя та, повертаючись вздовж кордону, підійшли до Слов'янська. Того дня розвідка працювала в авангарді батальйонної тактичної групи українських силовиків. Хлопці знали, що будь-яка помилка коштуватиме життя не тільки їм, а й тим, хто рухався за ними.

– Ми втрьох переміщалися на цивільному автомобілі, – пригадує Сергій. – Для зручності в ньому демонтували переднє пасажирське сидіння. Водій – за кермом, ще двоє – позаду нього. Завдання в розвідки прості. Є маршрут руху і на його ділянці необхідно виявити засідку противника, при цьому не підставити під удар основні сили.

Тож коли на одній з таких ділянок автомобіль зупинив чоловік з автоматом у руках, що спочатку помилково прийняв їх за своїх та порадив повертати назад, розвідники зрозуміли – попереду засідка.

– Коли бойовик збагнув, хто перед ним, аж змінився на обличчі, – розповідає Сергій. – Ми вирішили його відпустити, щоб прослідкувати, куди піде.

Оцінивши ситуацію, воїни зв'язалися з командиром та отримали наказ «відкотитися». Командування вирішило провести розвідку боєм, аби не наражати на вогонь основні сили. Десантникам залишалось з'ясувати, скільки саме найманців на їхньому шляху та які сили й засоби вони мають. Перегрупувавшись, рушили вперед. В голові колони йшов танк, з боків – БТРи. Таке розміщення техніки нагадувало броньований клин, всередині якого були військово-службовці.

Через 150 метрів від місця зустрічі з сепаратистом дорога робила невеликий поворот. Тільки-но танк оминув цю ділянку, найманці відкрили вогонь.

– Я з побратимами перебував всередині «коробочки», – розповідає Сергій. – Сепаратисти нас щільно обстрілювали. Ми відкрили вогонь у відповідь, намагаючись одночасно виявити їхні вогневі точки.

Згодом найманці задіяли РПГ. Чотири постріли влучили в башту бойової машини. Вибуховою хвилею Сергія відкинуло від танка, і він відчув присмак крові в роті. Сильний головний біль не давав змоги тверезо оцінити ситуацію. Наступної миті розвідник заскочив у БТР, що рухався за танком.

– Санінструктор, який був там, за лічені хвилини привів мене до тями, – продовжує Магльований. – З'ясувалося, що я дістав тяжку контузію. Пізніше, на жаль, вона далася визнаки. Але тоді я думав тільки про хлопців, які опинилися під вогнем ворога, та про завдання, яке ми отримали від командування. Хвилини, проведені у бойовій машині, здавалися годинами. Зрештою мені таки вдалося разом із побратимами довести справу до кінця.

Того дня розвідники викрили добре підготовлену та обладнану засідку бойовиків. Протягом трьох діб двічі на день десантники штурмували цей укріпрайон. Згодом з'ясувалося, що його обладштуванням займалися військові професіонали з Росії. Він мав основну та запасну позиції.

В бліндажах навіть були обладнані вузол зв'язку, кухня та медпункт. За підрахунками десантників, укріпрайон утримували близько півтори сотні найманців. Крім стрілецької зброї, ледь не кожен з них мав на озброєнні РПГ.

Нині Магльований знову на передовій, але вже в іншій ролі. Він – заступник командира розвідувальної роти по роботі з особовим складом. Розвідрота стала для Сергія практично другою сім'єю. І він зовсім не шкодує, що свого часу змінив професію вчителя на військову.

Олександр ВАСИЛЬЧЕНКО

ПОЗИВНИЙ – «ЧОРНИЙ ПРАПОРЩИК»

Оборона луганського аеропорту від російсько-терористичних військ тривала 146 днів. За цей час українські воїни – його оборонці, відчули на собі всі пекельні «принади», які приніс «руській мір» на Донбас. Справжні патріоти довели гідність і незламність українського народу, показали приклад самовідданої жертвності в ім'я свободи України та її цілісності. Без жодного перебільшення, їхні героїчні вчинки назавжди увійдуть у новітню історію України, а оборона летовища буде яскравим прикладом захисту кожного сантиметра нашої рідної землі...

Одним із перших артилеристів, які брали безпосередню участь у захисті аеропорту «Луганськ» влітку 2014 року, був головний сержант взводу – командир мінометної батареї 1-ї окремої танкової бригади старший прапорщик Микола Койдан.

Стати захисником Миколі судилося долею. Іншого вибору, як він жартує, в нього й не було. Адже батько – кадровий військовий, і сестра та її чоловік також носили погони.

У 1991 році Микола став курсантом Київського інженерно-танкового училища, здобував фах офіцера-гармаша у Хмельницькому, потім опинився у Тбіліському артилерійському училищі імені 26 Бакинських комісарів. Тут став свідком збройних заворушень і громадянської війни між прихильниками Гамсахурдії та урядовими військами, вперше бачив розпач мирних людей та відчув свист куль над головою.

Згодом навчався у Свердловську, а потім завдяки указу першого Президента України Леоніда Кравчука, який стосувався повернення українців на Батьківщину, курсант Койдан потрапив у Сумське

артилерійське училище. В Сумах навчався ще два роки, допоки за власним бажанням не звільнився з курсантських лав.

...Та любов до армії все ж таки взяла гору. 1995 року він повернувся до війська. З часом отримав військове звання «прапорщик». Служив у аеродромно-будівельному батальйоні, полку особливого призначення та в армійській авіації, був начальником апаратної з прийому даних з борту літака-розвідника у командно-розвідувальному центрі. А до поїздки в зону проведення АТО в червні 2014 року обіймав посаду

техніка відділення зберігання ракетно-артилерійського озброєння в 1-й окремій танковій бригаді, що

дислокується на Чернігівщині.

...1 березня 2014 року особовий склад танкової бригади був піднятий за тривою. Відтоді почалося формування мобільних груп. На той час бригада не була повністю укомплектована військовослужбовцями-контрактниками, тому до груп входили представники різних спеціальностей з усіх підрозділів. Командування чекало на поповнення за мобілізацією. 19 березня до Гончарівців прибули перші мобілізовані бійці.

– У батареї я став командиром міномета. Підлеглі – всі мобілізовані під час першої хвилі. 20 років в руках не тримали зброї. Мій навідник Саша Лоза був лісником, Микола Сорока – депутат у районі, Степан Гвоздь – менеджер з продажу в магазині «Відень», водій Олег Кравцов працював у колгоспі під Прилуками. Ніхто з них уяви не мав про міномет і не знав, що з ним робити. Та, незважаючи на труднощі, ми отримали зброю, техніку і провели чотириденне бойове злагодження на полігоні. Встигли здружитись. Особисто я відчував, що треба готуватися до чогось серйозного. Проте більшість мобілізованих сприймали автомат в руках, гранату в підсумках та металеві шоломи за дитячі забавки, – пригадує військовослужбовець.

Перед Великоднем у квітні 2014 року сформована мінометна батарея здійснила марш на

північні рубежі Чернігівщини. Тут гармаші разом із піхотинцями прикривали українсько-російський кордон. На той час була велика загроза вторгнення регулярної російської армії на територію України з боку Брянська.

– Пам'ятаю дуже добре ставлення тамтешніх людей до нас. Місцеві приносили готові страви, продукти харчування та все необхідне. Мої мобілізовані хлопці вже думали, що кинуті напризволяще. А тут така гостинність. Це ставлення українців-патріотів додавало нам сил і бадьорості, – розповів Койдан.

На початку червня 2014 року підрозділ Миколи був терміново передислокований на Ніжинський аеродром. А вже на світанку 4 червня бійці мінометної батареї літаком ІЛ-76 прибули в Міжнародний аеропорт «Луганськ».

– Разом з нами в луганський аеропорт прилетіли підрозділ гранатометників, сапери та розвідники з першої танкової. До речі, це був той військово-транспортний літак, що його потім збили проросійські терористи в Луганську. В аеропорту ми зустріли львівських десантників, які взяли об'єкт під свій контроль ще у квітні 2014-го, а також бійців із Дніпропетровська. Об-

становка поблизу летовища була дуже спокійною. Люди ходили на роботу. Ставало навіть дивно. Хлопці один в одного питали, чи це не сплановане бойовиками затишшя перед «бурею». Неначе здогадувалися, що скоро стане дуже «спекотно», – розповідає Микола. – Одягнувши бронезилети та необхідне екіпірування, ми приступили до облаштування своїх позицій. Копали окопи, розставляли міномети, обладнували бомбосховища.

Дві ночі в Луганську минули

тихо. А вранці 6 червня позиції захисників аеропорту бойовики почали обстрілювати з гранатометів. Командири говорили підлеглим: «Хлопці, ми в оточенні!». Часу на роздуми не було. Все доводилося вирішувати миттєво. Бійці відразу зайняли кругову оборону.

– Моя мінометна батарея забезпечувала вогневе прикриття всіх блокпостів. Нас поділили на дві вогневі групи. Так було зручніше відповідати луганським бандитам. Я прикривав східну частину аеропорту. Обмірковували різні варіанти розвитку подій: перший підступний обстріл ворога, наша відповідь й перше підставлене плече товариша. Все пам'ятаю. Одразу ставало легше, бо розумів, що я не один і мене прикриють і підтримають. Після наших «подарунків» терористи відступили. Так я отримав бойове хрещення. Тоді від спекотної температури я сильно засмаг. Шкіра почорніла. Хлопці й нагородили мене позивним «Чорний прапорщик», – розповів захисник луганського летовища.

Та обіцяний ворогом «мир» був не тривалим. Через добу українським воїнам довелося відбивати штурмові дії противника. Ворожі

Всі ми дуже тяжко пережили смерть 49 героїв-десантників. Адже стільки молодих життів обірвалося. Того дня всіх охопив сум. В голові думка: «Хлопці! Ми помстимося! Ми переможемо!»

«ватники» підійшли на відстань 450 метрів. Микола та його товариші бачили їхні обличчя. І в цій «дуелі» зухвалі бойовики зазнали невдачі.

– Наша десантура миттєво реагувала на всі дії терористів. Ми ж вправно страхували й допомагали вогнем. «Насипали» ворогу добряче й по самі вуха. Тоді моя батарея по-справжньому відзначилася. За годину ми більше трьохсот мін «поклали». Згодом навіть командир одного аеромобільного підрозділу навідався до нас, потиснув кожному руку й жартував: «Молодці. Тепер і я знаю, що таке мінометний вогонь. Дасть Бог, виконаємо всі завдання, і на День артилериста я разом з вами вип'ю чарку до дня». А бойовики в повній істеричі просили чергове перемир'я, аби забрати своїх численних вбитих і поранених поплічників. Більше штурмувати такими силами вони вже не наважувалися, – розповів Койдан.

Як зазначає наш герой, оскаженилі терористи, що зазнали величезних втрат при цьому штурмі, немов мстилися, та не припиняли спроб витіснити наших захисників з аеропорту.

Їхні обстріли щодень частішали і ставали звичною справою. Вхід пішло важке озброєння. Однак наші армійці мужньо тримали оборону. В луганський аеропорт прибували підрозділи підсилення. Завдання було – не здаватися.

– Ми добре знали, що летовище – це найбільший стратегічний об'єкт на Луганському напрямку. Відповідальність була великою у кожного бійця та офіцера. Чесно кажучи, на постріли зі стрілецької зброї ми майже не звертали уваги. Сепаратисти били з мінометів, гаубиць та «Градів» із передмістя

Луганська. Інфраструктура руйнувалася. На той час аеропорт уже був утилюворога, постачання продуктів харчування та боеприпасів здійснювалося виключно повітряним шляхом. 14 червня сталася трагедія. Терористи «ЛНР» збили з ПЗРК ІЛ-76. Після того до нас перестали літати літаки. Всі ми дуже тяжко пережили смерть 49 героїв-десантників. Адже стільки молодих життів обірвалося. Оборонці аеропорту завжди радісно зустрічали кожного, хто прибував на допомогу та ставав в їхній бойовий стрій. Так формувалося наше братерство. Того дня всіх охопив сум. В голові думка: «Хлопці! Ми помстимося! Ми переможемо!» – розчулено згадує Микола.

Свої позиції на летовищі гончарівські мінометники тримали до кінця липня. З території Російської Федерації на Луганщину заходили великі колони бронетехніки, які прямували виключно до аеропорту. Українські військові опинилися в повній блокаді.

– Російсько-терористичні війська звужували кільце навколо летовища. Аеропорт розташований на окраїні, а кругом озброєні до зубів сепаратисти. Ми з хлопцями трималися. Нам вдавалося навіть розбивати ворожі колони з технікою і боеприпасами, що заходили в лісосмугу. Одного разу найманці й бандити конкретно впіймалися на наш гачок. Згоріло все. З дванадцяти машин тільки одна вціліла. Та й ту вони не наважилися забрати, кинули в «зеленці». Як вдалося з'ясувати завдяки радіоперехопленням, і втрати в живій силі у поборників «руського міра» були великі, – ділиться враженнями захисник аеропорту.

Наприкінці липня до заблокованих українських воїнів в аеропорту увійшла одна з батальйонних тактичних груп, яка прорвала оточення бойовиків. З боями наші військові утворили коридор, який забезпечив ротацію військ та вихід з аеропорту підрозділів, які тривалий час у ньому перебували. Серед таких була мінометна

Літо 2015 року. Микола Койдан під час випробування БПЛА виробництва австрійської компанії SCHIEBEL

батарея старшого прапорщика Миколи Койдана.

– Коли вийшли з кільця, нам поставили друге завдання – контролювати населені пункти поблизу Луганська. Крім цього, в будь-який момент ми мали забезпечити вогневе підсилення нашим побратимам з інших підрозділів. Дислокувалися в селі Сабівка, що за 25 кілометрів від обласного центру. З місцевих мешканців там залишилися пенсіонери, жінки і діти. Чоловіки поповнили лави терористів. Люди ховалися в підвалах, нам неодноразово доводилося ділитися з ними тушонкою, хлібом, солдатською кашею. – розповідає Микола Койдан. – Близько до села бойовики не підходили. Можливо знали про наші міномети, які на той час були добре пристріляні. В основному накривали нас з «Градів» та «Гвоздик» з 15-кілометрової відстані. Відповісти ми не могли. Міномети на таку дистанцію не стріляють. Прикрила більш потужна артилерія. Ми знищували ворожі диверсійні групи та піхотинців-розвідників.

29 серпня 2014 року біля Сабівки цей мінометний підрозділ

потрапив під черговий шквальний вогонь противника. Микола намагався стрибнути в укриття, та не встиг. Поруч розірвався снаряд. Його відкинуло вибуховою хвилею: обірвана спина, пошкоджена нога... «Оце я попав!» – перше, що тоді встиг подумати він. А вже за секунду знепритомнів. Розплющивши очі, побачив схвильованих товаришів, які схилились над ним. Миколу відразу евакуювали в медичну установу міста Щастя, звідти – в Харків, а далі направили до Києва. Тут він переніс кілька операцій на коліні. Потім була тримісячна реабілітація. Та наперекір труднощам, хворий, але незламний духом, Микола знову рветься на передову.

– Я усвідомлював, що мінометником більше не буду. Бігати, як раніше, не зможу, піднімати снаряд не дозволить спина, та й щоб вправно воювати – потрібна спритність. Але мені було дуже важливо, навіть вийшовши надовго з ладу, відчувати свою причетність до тієї великої справи, яку робили і роблять зараз тисячі хлопців на Сході країни. Дуже хотілося повернутися до справжніх друзів, – розповів Микола.

Нині старший прапорщик Микола Койдан служить у Державному науково-випробувальному центрі Збройних Сил України в Чернігові. Він – технік полігона. Посада дуже відповідальна. Він готує місця для випробування нових зразків озброєння, військової техніки, безпілотних літальних апаратів. Досвідченого військовика цінують товариші по службі та командири. Пишається Миколою і його сім'я. Вони дякують Богові, що їхня рідна людина повернулася з війни живою. Чоловік разом з дружиною Наталею Валеріївною у любові й повазі один до одного, виростили та виховали сина Сергія. Можливо, і він у майбутньому стане таким же мужнім воїном, як його батько.

...Боїв на долю українського вояка випало чимало. Проте він впевнений: «східна» війна навчила його інакше ставитися до своєї країни.

– Україна мені потрібна. Жити в ній – означає мати повагу в суспільстві, бути соціально захищеним, мати світле майбутнє, – каже захисник луганського аеропорту.

Олег СУШИНСЬКИЙ

ТАКИЙ ДОРОСЛИЙ ДИТЯЧИЙ ВЧИНОК!

Олена Ярошенко, член комітету волонтерів Запорізької області, збиралася в чергову поїздку в зону АТО. Разом з однодумцями вона здійснювала об'їзд пунктів збору допомоги для бійців 23-го мотопіхотного батальйону. Одній з посилок її просили приділити особливу увагу

-Волонтери розповіли, що посылку принесла дівчинка років 15-16-ти. Вона міцно притискала її до себе, немов то була величезна цінність. В пакунку лежали речі, і його відклали в бік, адже того разу, на прохання військових, збирали переважно продукти харчування. Та за тиждень, перебираючи речі, які вже ледь вміщалися в кімнаті, Олена знову натрапила на цю посилочку.

Олена – хазяйка весільного салону. Коли під ним відкрили пункт приймання допомоги біженцям, місцеві відразу відгукнулись, тож незабаром у приміщенні сусідів не залишилося вільного місця. Жінка запропонувала свої послуги та віддала під допомогу частину свого салону. Так відбулось її посвячення у волонтери.

...В акуратно запакованому згортку лежали теплі речі для солдата: балаклава, рукавиці,

шкарпетки, термобілизна. Все дуже якісне та дороге. Була і записка: «Мене звати Маша. Мені 16 років. Я не знала, як можу допомогти нашій армії, адже ще не працюю. Коли ж побачила оголошення про купівлю волосся, вирішила обрізати своє волосся і продати. Воно в мене довге. На отримані гроші я придбала теплі речі для воїнів. Величезне прохання передати їх на фронт».

Крім імені, Маша жодної інформації про себе не залишила, але Олена, попри все, вирішила розшукати дівчину, щоб борець, який отримає допомогу, неодмінно зміг би їй подякувати. Після розміщення інформації в соцмережі вдалось розшукати аккаунт дівчини. Маша дала свій номер телефону.

Олена, поки розшукувала Машу, побачила на сторінці її мами в мережі розповідь про вчинок дочки. Найбільше ж вразило те, що дівчинка, як з'ясувалося,

хвора на аутизм. Олена та її друзі-волонтери не знали, як діяти в такій ситуації. Нічого не знали про ступінь захворювання, адже від цього залежало і те, наскільки дівчинка контактна. Та Маша виявилась людиною відкритою і комунікабельною, справжньою патріоткою. Розмірковуючи над тим, кому віддати Машину посылку, волонтери зупинили свій вибір на Андрієві з позивним «Фантом». Хлопець збирався підписати контракт та продовжити захищати Вітчизну. Його переконливо попросили зателефонувати Марії. Потім Андрій розповів, що такого хвилювання не відчував, навіть коли залицявся до дівчат.

Їхня з Марією зустріч відбулася вже після того, як Андрій повернувся до Запоріжжя для оформлення документів на подальшу службу. Деякі труднощі виникли і через поранення, якого зазнав напередодні. Та врешті-

решт зустріч відбулась і стала початком справжньої міцної дружби.

– У Маші аутизм, але вона навчається у звичайній загальноосвітній школі, лише на індивідуальному навчанні. Багато читає, має широке коло інтересів. А ще, попри юний вік і хворобу, від самого початку буремних подій в Україні, вона не залишалась осторонь, ходила з братом та батьком на запорізький Майдан, – розповідає Еліна, Машина мама.

– Тільки-но перші російські БТРИ зайшли у Крим, дочка заявила, що відтепер російською не розмовлятиме. І слова дотримала: з 27 лютого 2014 року вона спілкується виключно українською мовою. Слід зазначити, що мова в неї правильна, літературна, без суржику. Наразі в нашій сім'ї двомовність: Маша та її брат Антон розмовляють українською, ми з чоловіком – російською.

– З початку війни ми намагаємося допомогти і біженцям, і пораненим, і бійцям АТО, – про-

довжує Еліна. Якось Маша сказала, що хоче підстригтися, а в неї було розкішне, густе, довге, нижче пояса, волосся, не зіпсоване ні хімічною завивкою, ні фарбуваннями. Я не здивувалася її рішенню, адже підлітки схильні експериментувати. Тільки порадила: якщо вже й відрізати таке гарне волосся, то краще його продати. Саме тоді ми побачили на зупинці оголошення, що перукарня купить волосся. Сума вийшла неочікувано великою – 830 грн. Маша запитала, чи потрібні нам ці гроші? Ми відповіли, що волосся її, отже і гроші належать їй. Я думала, що як будь-яка дівчинка-підліток вона захоче купити собі якісь одяг або прикраси. Та на моє запитання: «На що ти витратиш гроші?» Маша рішуче заявила: «На АТО!» Я перепитала: «Як, усі?» Вона спокійно відповіла: «Так, усі». А якщо вона щось вирішила – сперечатися марно.

Наступного ранку Маша з татом пішли на базар. Він уже купував бійцям речі, знав, де і які

Марія Савва з перших днів агресії проти України переймається долею наших військових

ціни, в кого кращі пропозиції. На гроші за Машине волосся вдалося придбати: комплект термобілизни, тактичні рукавиці, теплу балаклаву і шкарпетки. Того ж дня Маша з татом відвезли ці речі волонтерам. Так вони потрапили до Олени Ярошенко.

Маша ще написала листа солдатам, де коротко пояснила, як їй вдалося купити речі та намалювала жовто-блакитне сердечко.

– Коли 23-й батальйон повертався на «дембель», я і Маша поїхали на площу їх зустрічати. Я відразу впізнала Андрія по фото, Маша – трохи пізніше. Він був втомлений і розчулений. Ми йому подарували квіти та цукерки, запрошували в гості. Додому він до нас так і не прийшов, але запросив Машу в кафе, де зустрічалися волонтери і бійці його взводу. Маша була з братом. Солдати сказали Маші багато добрих слів і назвали символом їхнього взводу, – розповідає мама дівчини.

Андрій «Фантом»

– Чесно кажучи, мені було дуже ніяково, коли Олена передала пакет, – згадує Андрій «Фантом». – Не звик я до таких дарунків. Тим більше, коли дізнався, чого Маші це коштувало. Напевне, я відчув щастя, і тепер це почуття зі мною, як і Машині речі. Вона придбала саме те, що було потрібно – всесезонне обмундирування, яке я й досі ношу. Я пишася людьми нашої країни, які здатні на такі вчинки. Те, що люди мають бажання допомогти, вже викликає величезну повагу. Часто діляться останнім, аби солдатам було добре. Ця турбота дуже підтримує на передовій та значно полегшує суворе солдатське життя.

– Я дуже зрадів, що маю телефон цієї дівчинки. Проте і хвилювався страшенно. Декілька днів готувався до розмови. Думав, що скажу, навіть нотатки робив, щоб чогось важливого не забути, – продовжує боєць. – Та коли нарешті їй зателефонував, зрозумів, що вся підготовка була марною – ніякі заготовлені фрази не знадобилися, і слава Богу, розмова складалася сама собою. І ми проговорили так аж півтори години. Розмовляли про все, я щиро цікавився її життям,

навчанням, інтересами. Маша розпитувала, чим я займався до мобілізації. Єдине, що оминали – це політику.

– Про те, що Маша прийде зустрічати, я не знав. Для мене це була цілковита несподіванка, – каже Андрій. – Коли ж побачив її серед натовпу, то навіть розгубився. Потім Маша та її мама підійшли до мене, а я стояв, як укопаний. Те, що відчував тоді, навіть неможливо передати. За кілька днів ми з хлопцями організували зустріч для всіх, хто нам допомагав. Прийшли і Маша з братом. Виявилось, що вони музиканти – дуєтом виконали для присутніх декілька мелодій, зокрема гімн України. Хлопець грав на трубі, а Маша на українізованій балалайці. Було цікаво! Відтоді ми підтримуємо зв'язок.

Олена Ярошенко – волонтер за покликанням

– Діти і війна – це окрема, дуже зворушлива тема. Так вже повелося, що в усі часи нове по-

коління заведено було здебільшого критикувати, – ділиться думками волонтер Олена Ярошенко. – Та, спостерігаючи за нинішніми дітьми і підлітками, скажу: «Вони чудові!». Дуже багато шкіл, ліцеїв, інтернатів, училищ, ПТУ зголосилися допомагати українським бійцям. Понад 90% зібраної допомоги для армії – це заслуга саме вихованців

різних навчальних закладів і, звичайно, їхніх батьків. І роблять вони це від щирого серця.

Дуже часто перед поїздкою в зону АТО ми відвідуємо школи. Чимало учнів справді щиро переймаються проблемами військових та надають по-

сильну допомогу, – продовжує Олена та наводить ще один приклад: – Коли ми практично завантажили машину тим, що зібрали діти та їхні батьки, до нас підбігли учні, які гуляли на вулиці. Їхня вчителька попросила нас трішки затриматись, адже діти хотіли передати свої побажання солдатам. «Повертайтеся живими!», «Хай вони переможуть!» – щиро бажали діти. Хлопчик, який підійшов останнім, сказав: «Хочу, щоб наші перемогли і я швидше повернувся додому» і миттю сховався за вчительку. Як з'ясувалося, хлопчина – біженець із Попасної. Він та його сім'я беруть найактивнішу участь у збиранні допомоги.

Так, наші діти все розуміють і все відчувають, а їхні щирі сердечка орієнтуються на світло добра. Вони рано дорослішають і роблять все від них можливе, аби ми, дорослі й досвідчені, змогли захистити Україну! Заради цього вони жертвують радостями і цінностями свого дитинства. А ми, стримуючи сльози, дякуємо Богу за таких дітей і обіцяємо собі, що втілимо всі їхні мрії!

Олег ЛОКТЕВ

Олена Ярошенко вже більше року допомагає біженцям і військовим

ФРОНТОВЕ ЩАСТЯ МАРИНИ

Війна, увірвавшись в людські долі, змусила жити за своїми правилами, та не змогла здолати найвищих людських чеснот, понять про гідність і відданість. Разом із чоловіками на захист своєї землі стали українські берегині. Прекрасні, сильні духом, терплячі та вірні, не нарікаючи на свою долю, українки роблять все можливе для перемоги не тільки в тилу. Полишаючи родинні гніздечка, вони їдуть на Схід, щоб рятувати життя і підтримувати чоловіків на передовій.

А коли війна перевіряє людей та їхні почуття на міцність, кохання долає будь-які перешкоди

Молодший сержант Марина Стеценко - медична сестра-анестезіолог у військовому госпіталі в «Десні». Колись і гадки не мала, що пов'яже свою долю з армією.

Влітку 2014 року у складі лікарсько-сестринської бригади Марина брала участь у проведенні антитерористичної операції на Донбасі та особисто рятувала життя поранених українським вояків.

— До поїздки в зону проведення бойових дій готувалася заздалегідь. Звичайно, хвилювалася, навіть трішки щемило серце. Добре знала, що без медпрацівників на фронті не обійтися, а медсестри в АТО — на вагу золота. В той період там ішли важкі бої. Кожного дня гинули наші військові, було

багато поранених. Тож без вагань разом із колегами вирушила на Схід. Така військова жіноча доля, — розповідає Марина.

Медичний підрозділ, в якому вона служила, спочатку дислокувався на Дніпропетровщині, а згодом — поблизу населеного пункту Антонівка, що на Донеччині. Деснянські військові медики були закріплені за тодішньою 51-ю окремою механізованою бригадою.

Особливо небезпечною стала доба перебування під Савур-Могилою.

— У районі Савур-Могили було чути монотонні обстріли. Щоб допомогти бійцям, ми ближче і ближче проривалися до цього стратегічного кургану. Хоча шквальний вогонь бойовиків і пе-

решкоджав, поставлені завдання того дня ми виконали. Багатьох тяжкопоранених врятували, — розповіла дівчина.

Та попереду було ще чимало випробувань. Допомоги чекали поранені українські бійці в Амвросіївці та 61-му польовому військовому госпіталі.

— Для лікарів медичні сестри були першими помічниками в роботі. А поранені вояки бачать у тобі не лише медсестру, а й жінку чи маму, тому доводилося встигати скрізь та бути другом, радником, психологом. — пояснює Марина. — У тій робочій і водночас моторошній обстановці треба вислухати пораненого, приділити йому трішки часу, просто усміхнутися або сказати тепле слово. Такий підхід приносив покаліченим хлопцям полегшення. Цей період життя багато чого мене навчив. Там швидше дорослішаєш, починаєш більше цінувати життя, замислюєшся над тим, що хорошого в ньому зробив та кому допоміг.

Цікаво, що саме на Сході України під час тривалого відрядження дівчина зустріла своє кохання. Юрій — також військовий медик. Служив у Десні. В той час у зоні АТО був водієм.

Тепер обоє схиляються до думки, що, мабуть, так розпорядилася сама доля. Повернувшись додому, вони за два місяці побралися. А згодом у них народився син Назар.

— Ми майже відразу зрозуміли, що жити одне без одного не зможемо. І живемо посправжньому тільки тоді, коли разом, байдуже — де, неважливо — як. Аби разом. Напевно, це і є кохання... — впевнена Марина.

Спогади про цю війну ще й досі переслідують її. Адже доводилося ховатися у бліндажах, чути вибухи та розриви снарядів. Страшно... Але якщо буде потрібно знову їхати на Схід, вона поїде. Заради миру і спокійного життя українських громадян.

Олег СУШИНСЬКИЙ

ВТРАТИВ У БОЮ НОГУ, АЛЕ ПОВЕРНУВСЯ ДО ВІЙСЬКА

Війна перевіряє молодих командирів на зрілість. І вчорашні курсанти, ще зовсім хлопчики, яким долею судилося навчати та вести в бій вдвічі старших за себе, з честю витримують всі випробування. На долю старшого лейтенанта Сергія Шовкового їх випало чимало. 2014-го, коли Сергію ледве виповнився 21 рік, він був поранений, втратив ногу, та зміг подолати біль і перемогти обставини. «Я хочу, щоб на моєму прикладі хлопці зрозуміли, що треба жити й радіти життю, навіть якщо ти отримав тяжке поранення», — каже офіцер. У старлея зовсім юне обличчя, але очі мудрої дорослої людини. Майже відразу після госпіталю він повернувся до війська і вже більше року служить у Чернігівському об'єднаному міському військкоматі

Із навчальної аудиторії — в бій

Стати офіцером Сергій мріяв з дитинства, тож після закінчення школи, без вагань, подав документи на факультет бойового застосування військ Львівської академії сухопутних військ. Швидко минуло навчання, і 2014 року Сергій Шовковий отримав

диплом та звання лейтенанта Збройних Сил України. Це був дуже складний час для нашої країни, військо потребувало командирів. «У нас не було ані випускного вечора, ані святкового вручення дипломів. 21 червня отримали офіцерські посвідчення і відразу роз'їхалися по частинах. 23 червня я вже був

у 1-й танковій бригаді, куди мене направили для подальшого проходження служби», — розповідає Сергій.

Командирський авторитет

Перші три тижні новоспечені лейтенанти, а до Гончарівського, де дислокується частина, їх прибуло сім, готували техніку, ще тиждень займалися бойовою і тактичною підготовкою з особовим складом. Про те, що їдуть у зону бойових дій, дізналися за два дні до відправки ешелону.

«У моєму взводі я був наймолодшим, десь половина — контрактники, решта — нещодавно мобілізовані. Це були 40-50-річні люди зі сформованим характером, звичками, життєвими принципами. Цивільній людині складно уявити, що такі дорослі чоловіки будуть підкорятися двадцятирічному хлопцеві. Але у війську, тим більше в армії, яка веде бойові дії, все інакше. У нас відразу склалися добрі робочі стосунки з чіткою градацією: я — командир, вони — підлеглі. Я дуже вдячний своїм викладачам, що навчили веденню бойових дій у сучасних умовах. Серед них багато бойових офіцерів, які пройшли Афганістан, побували у складі миротворчих місій у багатьох «гарячих» точках світу. Ці знання я намагався передати своїм підлеглим. І хлопці відразу в мене повірили», — каже старший лейтенант Сергій Шовковий.

22 липня хлопці отримали наказ командира бригади про відправку в зону АТО, день готували техніку, ще день пішов на її завантаження. 24 липня перший ешелон з військовими вирушив з Чернігова на Схід. У зону бойо-

вих дій виходили дві

роти. Фактично це була перша бойова тактична група, сформована на базі 1-ї танкової бригади (за винятком невеликого підрозділу, який було доставлено літаками в район луганського аеропорту). Ешелон прибув до Харкова, там розвантажилися і далі своїм ходом попрямували на Луганськ.

На передньому краї

— Тільки-но дісталися місця розташування бригади, отримали наказ: шикуватися в колону та відправлятися на місце бойових дій, — згадує Сергій. Нам дали завдання стримувати противника на окремій ділянці оборони в районі Металіста, щоб він не просунувся в розташування наших частин. Це селище за 10 кілометрів від Луганська на трасі Луганськ — Северодонецьк. Там точилися активні бої і селище переходило з рук у руки. Ділянка стратегічна, а

оборона була на той момент досить ріденька. Ми висунулися на бойові позиції у складі двох взводів. Зорієнтувалися на місцевості й почали копати окопи та бліндажі. Це вже потім, місяців десь за п'ять, бліндажі, окопи, укріплення будували спеціальні механізовані батальйони, ми ж були першими і робили все самі. Місцевість рівнинна, все як на долоні, тож чим глибший окоп, тим більше збережених життів.

Це найближчий до ворога передній край. Позиції противника десь за кілометр від нас. З озброєнням у нас було слабенько: три БМП-1 і автомати. У противника було все: сучасні машини, тепловізори, далекоміри. Ситуація приблизно така: «Запорожець» змагається з BMW на швидкість. Боєприпасів теж було обмаль. До нас оборону там тримали бійці 30-ї механізованої бригади, в них був повний боекомплект, стріляли, не шкодуючи снарядів, не даючи противнику наблизитися до своїх позицій. А ми економили боєприпаси, стріляли лише прицільно, на ураження, підпускаючи їхні групи близько до себе. Вони зрозуміли, що ми економимо боєприпаси, і пішли в наступ. На другий день оборони російський танк підбив мою «беемпешку», що була на ключовій позиції — на розі і відбивала атаки відразу з трьох напрямів. Після цього стало ще складніше стримувати ворога.

На стрілянину ми вже практично не реагували. Коли стріляють, страшно перші дві години, потім уже ні. Аж раптом вони припинили вогонь. Не стріляють, отже задумали якусь підступ. Постійно відбувалися мінометні обстріли, все, як у старих воєнних фільмах,

тільки наяву. Спочатку стрілянина була вдень, десь через тиждень почалися постійні мінометні обстріли й уночі. Противник вів по нас точкові обстріли, але ми не тільки тримали позиції, а ще й давали йому відсіч, не дозволяючи ворожим групам прорватися в наші тили.

Фатальний бій

Друге серпня здавалося звичайним днем оборони, якщо не враховувати того, що противник занадто інтенсивно поливав вогнем наші позиції. Активний мінометний обстріл тривав із 7 ранку до 12-ї, за цей час сепаратисти добре пристрілялися, промацали наші позиції і почали вести прицільний точковий вогонь. — Я вирішив усіх своїх людей відправити в укриття, і коли забирав останніх двох, забіг надто далеко. Хотів точніше засікти точку, з якої ведеться мінометний обстріл, — розповідає офіцер. Міномет він засік і вже приготувався передавати координати артилеристам, але трохи забарився і не встиг зістрибнути в укриття. За три метри від Сергія розірвалася міна. Все його тіло було посічене осколками, не зачепило тільки праву руку, голову і груди (те, що захищене шоломом і бронежилетом).

Через страждання до перемоги

Солдати занесли командира в укриття, надали першу допомогу. «Якби не вони, я б просто сплив кров'ю», — згадує Сергій. Потім був польовий госпіталь, звідки офіцера вертольотом доставили до шпиталю в Харкові. Там хлопцю зробили дві операції, руку врятували, по нозі теж був непоганий прогноз, але через 4 дні Сергія перевели до київського шпиталю, де лікарі відразу заговорили про ампутацію. «Казали, що є загроза гангрени. Прокинувся в реанімації, бачу — немає ноги вище коліна. Звичайно, страшно, звичайно, прикро.

Але я відразу вирішив для себе: якщо Бог дав мені шанс вижити, я повинен жити звичайним життям», — каже Сергій.

Він вирішив повернутися до армії, і, перемагаючи біль, почав послідовно втілювати свою мрію в життя. Ще у шпиталі буквально через місяць після операції Сергій став на протез, зазвичай це роблять мінімум через шість місяців після ампутації, коли рана на культі вже загоїться. Та він намагався якомога швидше стати на ноги, навчитися ходити і повернутися у стрій. Це був нереальний біль, від якого іноді ставало темно в очах, але хлопець був налаштований на перемогу.

Сергій не хоче, щоб його жаліли, навіть матері заборонив плакати. Усім казав, що в нього просто поранення, він вилікуєть-

ся і буде продовжувати служити. І в найтяжчі хвилини життя Сергій продовжує усміхатися та випромінює оптимізм. У цього хлопця надзвичайна сила волі та жага до життя. Саме вона допомогла йому повернутися у стрій.

Справжня людина

Відразу після госпіталю Сергій Шовковий звернувся до Міністерства оборони з рапортом про поновлення на службі. І вже півтора року служить у Чернігівському об'єднаному міському військкоматі на посаді начальника відділення забезпечення. Офіцер отримав звання старшого лейтенанта. «Так, мені не потрапити в бойові частини, я служу в військкоматі, але й тут я намагаюся всі свої сили, знання та вміння вкладати у справу підвищення

обороздатності нашої Вітчизни», — каже старший лейтенант Шовковий.

Про своє поранення намагається не розповідати. Ті, хто з ним близько не знайомий, навіть не здогадуються, що цей чемний, завжди привітний і усміхнений офіцер не має ноги. Він нікому не каже, як під вечір набрякає і бо-

Сергій підтримує зв'язок зі своїми бойовими побратимами з 1-ї танкової бригади, радіє їхнім успіхам та перемогам. Із захопленням розповідає про своїх колишніх підлеглих — сержантів-контрактників, називає їх дивовоїнами, радіє успіхам свого товариша по академії Михайла Кірдака. Михайло, попри тяжке

ник проекту ТСН «Переможці», в якому взяли участь 18 воїнів АТО, котрі втратили кінцівки, але не втратили сили духу. Вони — живий приклад для наслідування і для хлопців-новобранців, і для військовослужбовців-контрактників, і для поранених, і просто для всіх громадян, які потрапили у складні життєві об-

лить кукса, намагається тримати поставу і не показувати, як йому важко ходити. «Коли нога починає боліти, намагаюся відволіктися, не думати про неї. Звичайно, можна почати себе жаліти, закинути протез і ходити на милицях, але тоді ти ніколи не будеш жити повноцінним життям. І я вирішив, що цей шлях не для мене. Я не звик до жалю, і про мій біль ніхто не знає, крім мене», — говорить офіцер.

поранення легенів, яке отримав біля Донецька, продовжує служити у війську і вже неодноразово побував у зоні АТО.

На свою долю Сергій не скаржиться. Він відкритий для світу і людей, дуже порядний та людяний.

Проект «Переможці»

Сергій Шовковий — учас-

ставини. Ці хлопці — справжні переможці над ворогом, обставинами, болем, проблемами.

«Багатоох учасників проекту знав ще по госпіталю. Своїм прикладом ми показуємо, що люди на протезах — повноцінні члени суспільства, які навчаються, працюють, втілюють свої мрії та досягають нових вершин. І що, попри поранення та інвалідність, можна жити звичайним повноцінним життям», — розповідає Сергій. — А ще ми бачимо, що про нас не забули, і це дуже важливо. Адже найстрашніше, коли, пройшовши через усі страждання та біль, ти залишаєшся забутим і нікому не потрібним. Під час проекту ми відчували, що про нас знають, пам'ятають, нас люблять. І ти розумієш, що треба жити й радіти кожному прожитому дню.

Я ні про що не шкодую, я офіцер, чесно виконував і виконую свій військовий обов'язок, захищаючи рубежі нашої Вітчизни», — каже старший лейтенант Сергій Шовковий.

Олена БЕРЕЗКІНА

КУРС – НА

У перші місяці війни на Донбасі гостро постало питання щодо збереження життя і здоров'я українських військових льотчиків та літальної техніки. Саме тому значний інтерес викликали безпілотні літальні апарати (БПЛА). Низка підприємств вітчизняного оборонно-промислового комплексу, а також волонтери відразу включились у роботу і почали по-

стачати їх на передову.

Добре зарекомендував себе в зоні проведення антитерористичної операції вітчизняний БПЛА А1-С «Фурія» (НВП «Атлон Авіа»). Понад три десятки одиниць цієї техніки успішно використовують підрозділи ЗС України, Національної гвардії та Служби безпеки. Комплекс вирізняється високою захищеніс-

тю каналу керування та стійкістю до перешкод, зокрема активних. При цьому вартість «Фурії» вдвічі нижча в порівнянні з іноземними аналогами.

Широко використовуються розвідувально-ударні апарати «Лелека-100» та «Корморан», виготовлені виробничо-інноваційною компанією «DeViRo». «Лелека-100» є безпілотником

ВИХІД ІЗ ПІКЕ

Про необхідність оновлення парку літальних апаратів в Українському війську говорилося вже давно. А війна з Російською Федерацією лише підтвердила гостроту цієї проблеми.

Адже 89% літаків та 91% вертольотів експлуатуються понад 20 років. Отже, рівень їхньої технічної готовності станом на квітень 2014 року не перевищував 50%. Як діяти в такій ситуації та які шляхи подальшого розвитку авіаційної складової Українського війська мають стати пріоритетними?

середнього та короткого радіусу дії. «Корморан» – більш потужний. Він має збільшене корисне навантаження, а дальність його дії сягає 600 км. Офіційно на озброєння вони поки що не прийняті, тож виробництво та поставки здійснюють волонтери. Використання у ЗС України вітчизняних та іноземних БПЛА без прийняття на озброєння

стало можливим завдяки Постанові Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку постачання озброєння, військової і спеціальної техніки під час особливого періоду, введення надзвичайного стану та у період проведення антитерористичної операції».

Для подальшого збільшення кількості безпілотників у військах Міністерство оборони визначи-

ло найближчі та перспективні заходи. Так, у терміновому порядку проводиться закупівля, дослідна експлуатація та прийняття на озброєння вітчизняних БПЛА А1-С «Фурія», «Spectator М», «Patriot», а також виконуються спільні рішення військового відомства та ДК «Укроборонпром» щодо придбання іноземних «Fly Eye» та «Spy Arrow». На серед-

ньо- та довгострокову перспективу заплановано проведення дослідно-конструкторських робіт зі створення вітчизняних, насамперед розвідувальних, БПЛА, а також різного роду ретрансляторів, засобів керування, РЕБ тощо.

Досвід застосування літальних апаратів у зоні АТО довів необхідність підвищення бойового потенціалу військових літаків та вертольотів. Йдеться, зокрема, про вдосконалення систем захисту, розширення номенклатури високоточних засобів ураження та підвищення ефективності засобів розвідки.

Усім цим критеріям достатньою мірою відповідають модернізовані на АТ «Мотор Січ» вертольоти Мі-8МСБ-В та Мі-2МСБ-В. Перший є військовим варіантом середнього багатоцільового вертольота, що має по 6 точок зовнішньої підвіски, озброєння та систему захисту. Машина пройшла всі випробування та прийнята на озброєння ЗС України. Другий – також військова версія,

модернізована новими економічними двигунами розробки Запорізького машинобудівного конструкторського бюро «Прогрес».

Україна як світова авіаційна держава може запропонувати потенційним партнерам власні розробки у сфері створення важких транспортних літаків

Цікавою розробкою підприємства «Мотор Січ» є також новий багатоцільовий вертоліт МСБ-6 «Отаман». Його поява свідчить про можливість створення в Україні замкнутого циклу виробництва цих літальних машин. МСБ-6 «Отаман» – багатоцільовий вертоліт. Серед його завдань – евакуація хворих та поранених, транспортування людей, вантажів тощо. При встановленні на машину озброєння і спеціального устаткування вона може використовуватися для розвідки і спостереження, вог-

невої підтримки військ і навіть боротьби з танками. Питання взяття його на озброєння вивчають фахівці.

Не втрачає актуальності питання модернізації парку літальних апаратів. Йдеться, зокрема, про українсько-французький проект «Helikopter» щодо осучаснення бойових вертольотів Мі-24 на ДП «Конотопський авіа-ремонтний завод «Авіакон»». З різних обставин, передусім через відсутність фінансування та невирішення інших ключових питань, він, на жаль, фактично заморожений.

Окремо варто згадати про бойові літаки. Перспективні літальні апарати мають стати універсальними багатофункціональними платформами. Вони здатні виконувати низку бойових завдань. Винищувачі, наприклад, окрім основної функції ведення повітряного бою, спроможні завдавати ударів по наземних цілях, вести розвідку тощо. Такий підхід відповідає світовим тенденціям та вигодам часу.

Проте в середньостроковій перспективі, з огляду на нинішні фінансові обмеження, Україна змушена обходитись підтриманням у боєздатному стані наявного парку літаків та вертольотів радянського виробництва. Щоправда, за умови, якщо вони пройдуть глибоку модернізацію. А вона передбачає три етапи.

На першому необхідно визначити типи літальних апаратів, які доцільно залишити на озброєнні до 2030-го і навіть до 2040-х років, визначити їхній стан, граничні терміни експлуатації тощо. На другому етапі має

відбутися глибока модернізація MiG-29, Су-24, Су-25, Су-27, Л-39, Mi-8 та Mi-24 шляхом оснащення новітніми ефективними системами.

Окрім цих зразків, пріоритетами є оперативно-тактичний літак-розвідник Су-24МР та оперативний літак повітряного спостереження Ан-30Б. Вони повинні забезпечити цілодобове та незалежне від погоди виконання завдань повітряної розвідки і передачі даних у масштабі реального часу.

На третьому етапі необхідно закупити літаки та вертольоти нового покоління, тип та номенклатура яких повною мірою відповідатиме потребам Збройних Сил та Воєнній доктрині України. Це означає, що в перспективі Повітряні Сили матимуть потребу принаймні у двох типах основних бойових машин. Це багатофункціональний бойовий літак (винищувач, штурмовик, розвідник) та бойовий вертоліт для ураження наземних цілей. Перший має замінити наявні літальні апарати відразу кількох типів, зокрема Су-27, MiG-29, Су-24 і Су-25, другий – Mi-24.

Не менш важливим напрямком розвитку авіації має стати озброєння ударними безпілотними комплексами та апаратами повітряного базування. Проте нині функції безпілотних літальних апаратів обмежуються лише веденням розвідки в інтересах наземних

військ. На полі бою вони відіграють хоча й важливу, але суто допоміжну роль.

Усі вищезгадані завдання доречно було б виконувати у співробітництві українських підприємств із закордонними партнерами. Як свідчить досвід країн Східної Європи, це дозволяє суттєво заощаджувати бюджетні кошти і водночас отримувати необхідний результат.

В цьому плані дуже корисним є досвід Німеччини, Франції, Польщі, Туреччини та Румунії. Зі свого боку, Україна як світова авіаційна держава може запропонувати потенційним партнерам власні розробки у сфері створення важких транспортних літаків.

Вже сьогодні практика двостороннього та багатостороннього співробітництва починає давати дуже обнадійливі результати. Зокрема, французька компанія «Sagem» вже розробляє на наше замовлення проект модернізації бойового вертольота Mi-24. Триває спільна робота ДП «Антонов» з фірмами Саудівської Аравії зі створення новітнього багатоцільового транспортного літака Ан-132. Польща зацікавилася перспективою можливого спільного виробництва Ан-148-300МР, а Казахстан – низкою транспортних середньомігстральних літаків виробництва ДП «Антонов».

Володимир ЗАБЛОЦЬКИЙ,
Сергій БАСАРАБ

«РОЗСТРІЛЯНІ НЕРВИ: ЯК БІЙЦЯМ АТО ПЕРЕМОГТИ

«ВІЙНУ

У ГОЛОВАХ»

«Синдром АТО» не став новиною для вітчизняних психологів.

Посттравматичні синдроми і розлади

(ПТРС) переслідують ветеранів після кожної війни. Так, 1939 року 200 тис. солдатів Першої світової війни, все ще лікувалися у британських психіатричних лікарнях. У В'єтнамі загинуло 54 тис. американських військових. 1987 року уряд США визначив, що 102 тис., (вдвічі більше (!)) ветеранів померли, вчинивши самогубство. Рівень розлучень у родинах ветеранів досягав 90 відсотків. Третину ув'язнених в американських тюрмах до 1985 року становили ті, хто пройшов В'єтнам. І сьогодні понад тридцять відсотків американських вояків, які були в Іраку, страждають від ПТСР

КОЛИ ВАЖКО ЖИТИ ПО-СТАРОМУ

Для багатьох учасників антитерористичної операції з настанням демобілізації війна не закінчується. Після виснажливих бойових дій бійцям важко знову жити по-старому. А звертатися по допомогу до фахівців... соромно. Адже й досі в нашому суспільстві існує такий собі штамп: психолог – це «дорога до божевільні», а візит до нього – визнання власної неповноцінності.

У мирному житті головним завданням для бійців стає не вижити в бою, а зберегти ясність розуму і твердість духу. На жаль, не всім це вдається. Останнім часом кримінальні зведення дедалі частіше поповнюються повідомленнями про самогубства ветеранів війни на Донбасі. Так, ЗМІ облетіла новина, що 34-річний боєць АТО підірвав себе гранатою на могилі дочки в Київській області. Раніше 21-річний спецпризначенець полку «Ягуар» повісився у власній квартирі у Вінницькій області, ще один боєць звів рахунки з життям за допомогою РГД-5 на Трухановому острові.

Психологи стверджують, що причиною суїцидів є розхитана

– Всі зусилля військових медиків спрямовані на якісне лікування солдатів і офіцерів, які сьогодні захищають територіальну цілісність України. За даними Військово-медичного департаменту МО України, 2015 року реабілітаційне лікування в санаторно-курортних закладах МО України пройшли понад 1 тис. 900 учасників АТО, а близько 100 сьогодні перебувають у цих закладах

психіка ветеранів. Відповідно до світової статистики, 90% з тих, хто повертається із зони активних бойових дій, мають проблеми з нервовою системою, а близько третини військовослужбовців страждають від посттравматичного синдрому, результатом чого нерідко стають самогубства.

Багато військовослужбовців після демобілізації стикаються з депресіями, головними болями. Відбиток накладається на поведінку і спілкування. **Бійці відзначають, що під час служби їм доводиться повністю перебудовувати своє ставлення до життя, щоб вижити на передовій, але сил і мотивації, щоб**

знову адаптуватися в мирному житті вже не вистачає. Деякі кажуть, що не можуть жити так, як раніше, наприклад, сидіти у громадському транспорті біля вікна, а заходячи в кафе, вибирають столик у кутку, підсвідомо побоюючись потрапити під обстріл снайпера.

Сім'ям демобілізованих військовослужбовців потрібно бути готовими до змін у поведінці своїх близьких. У Міжнародному жіночому правозахисному центрі «Ла Страда Україна» розповіли, що 2015 року кількість дзвінків від сімей учасників АТО зі скаргами на побутове насильство зросла увосьмєро. В учасників бойових дій можуть виникати, напади на-

У В'єтнамі загинуло 54 тис. американських військових. 102 тис. ветеранів померли після війни, вчинивши самогубство

сильства, яке вони бачили дуже часто. Вони, не бажаючи того, можуть приносити цей негатив у власну домівку. Щоб вийти з депресії, багато хто починає вживати алкоголь.

На думку координатора проекту психологічної підтримки фонду «Повернись живим», психолога Ілони Демченко, мінімізувати негативні наслідки, з якими учасники АТО будуть стикатися в мирному житті, допомогло б залучення до Збройних Сил великої кількості психологів, які могли б своєчасно виявити ситуацію з порушенням у бійців психіки і надати їм своєчасну психологічну допомогу. В армії є штатні психологи, але професіоналів серед них дуже мало. Під час попередніх хвиль мобілізацій у ЗСУ набирали психологів-офіцерів запасу, які закінчили військові кафедри. Однак практичного досвіду вони не мали, тому коефіцієнт корисної дії від їхньої роботи був досить скромним.

Крім того, за словами експертів, підступність посттравматичного синдрому полягає в тому, що його дія проявляється не відразу, а за кілька місяців або навіть років. «Реакція може стартувати несподівано, в результаті сильного стресу у голові людини спрацьовує спусковий гачок, про який вона сама не знала, – каже Ілона Демченко. – Я знаю близько десятка випадків, коли після конфлікту з дружиною колишні

Психолог Ілона Демченко:
«ПТРС може стартувати несподівано. В результаті стресу у голові людини спрацьовує спусковий гачок»

військовослужбовці накладали на себе руки».

АЛЬТЕРНАТИВНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДЛЯ «СОРОМ'ЯЗЛИВИХ»

Деякі ветерани неохоче беруть участь у програмах класичної реабілітації – не довіряють психологам і не хочуть визнавати, що

– Захисники країни після повернення із зони АТО потребують реабілітації. Для цього в підпорядкуванні Міністерства оборони України є два центри медичної реабілітації та санаторного лікування – «Трускавецький» на 600 ліжок і «Пуща-Водиця» на 250 ліжок. Також є Центральний військовий клінічний санаторій «Хмільник», здатний приймати до 450 осіб, і санаторне відділення Військово-медичного клінічного центру Центрального регіону на 100 ліжок. Нескладно підрахувати, що разом вони спроможні прийняти одночасно 1 тис. 400 осіб. Бійці, які дістали поранення в районах проведення антитерористичної операції, за необхідності після лікування в госпіталях направляються саме до цих закладів. У «Трускавецькому» безкоштовне оздоровлення і реабілітацію пройшли, за словами його начальника Василя Вовчанського, понад 600 учасників АТО. Відділення, де бійці можуть пройти реабілітацію, створені при багатьох цивільних медичних закладах, зокрема в обласних госпіталях ветеранів війни. Наприклад, є воно й у Чернігівському обласному госпіталі ветеранів війни, розраховане на 20 ліжок. Крім того, на базі Чернігівської обласної психоневрологічної лікарні створено Центр психіатричної реабілітації.

потребують психологічної допомоги. Спеціально для них іноземні фахівці напрацювали методику альтернативної реабілітації – без розділення на лікаря і пацієнта. Нині цю систему запроваджують і в Україні.

Американський волонтер, випускник Гарварду Роман Торговицький розпочав в Україні проєкт психологічної реабілітації Wounded Warrior Ukraine. Протягом минулого року участь у ньому взяли близько двох сотень осіб. Роман говорить, що відбір на тренінги був доволі серйозним, адже надалі учасники цих занять мають самі стати тренерами. Методика була напрацьована в Данії для натовських ветеранів, які не хотіли визнавати, що потребують допомоги.

Роман Торговицький зазначає, що головне завдання волонтерів-психологів – створити в суспільстві мережу ветеранів і людей із емоційними травмами, які допомагатимуть іншим, використовуючи як свій досвід, так і знання, здобуті на тренінгах. І це буде передача знань не від спеціаліста пацієнту, а від рівного – рівному. Кожне заняття

проводить психотерапевт і ветеран, який був на тренінгах раніше. Допомогати військовим боротися із емоційними травмами мають ті, хто сам пройшов через аналогічні обставини. Шестеро випускників першого курсу тренінгів вже працюють помічниками, четверо з них вирішили здобувати психологічну освіту, щоб стати тренерами.

Величезний обсяг роботи виконало Громадське об'єднання «Психологічна кризова служба». Його представники підписали офіційну угоду про співпрацю з Міністерством оборони України. Спільно з офіцерами Управління психологічного забезпечення Головного управління по роботі з особовим складом ЗСУ служба працює в зоні проведення АТО, в навчальних центрах. Психологи мають власні напрацьовані методики і користуються багатим досвідом ізраїльтян та американців. Їх активно підтримує Українська фундація Канади. Спілка нараховує 500 офіційних членів. З них активно практикують 300. Всі вони – кваліфіковані та сертифіковані психологи, кожен має неабиякий досвід роботи з

питань бойових психологічних травм і розладів, посттравматичної реабілітації. Кожен з фахівців за тиждень надає консультації щонайменше двом-трьом фронтовикам або їхнім родинам. Волонтери-психологи отримали до тисячі звернень про допомогу на тиждень і до чотирьох тисяч на місяць. Тішить те, що люди вже зрозуміли, що психологи не «мізкоправи», а друзі-помічники.

Помічник Міністра оборони з питань медичного забезпечення і ветеран АТО Всеволод Стеблюк зазначає, що без таких волонтерів, як Роман Торговицький та представники Громадського об'єднання «Психологічна кризова служба», система реабілітації повноцінно працювати б не змогла.

ДЕРЖАВНА СИСТЕМА ТЕЖ ЗАДНІХ НЕ ПАСЕ...

Звісно, силами волонтерів «синдром АТО» не подолати. Тож з кожним днем роль держустанов у реабілітації ветеранів зростає. Сьогодні державна система працює за двома напрямками: психологічна реабілітація поранених і створення центрів соціально-психологічної реабілітації на базі санаторіїв та інших закладів.

– Розпорядженням Міністра у військово-медичних клінічних центрах введено посаду психолога із розрахунку один психолог на сто ліжок. Частково туди переходять працівники волонтерської «Психологічної кризової служби». Також для стаціонарної психологічно-психіатричної допомоги був відкритий спеціалізований госпіталь у Старокостянтинові. Вже понад 500 бійців пройшли лікування в цьому центрі, – розповідає помічник міністра оборони полковник медичної служби Всеволод Стеблюк.

Позаминулого року офіційну реабілітацію пройшли лише 150 осіб, але вже торік їх було 2 тис. 800. Ще близько 4 тис. оздоровилися в санаторіях за квотою Державної служби у справах

Громадське об'єднання
«Психологічна кризова служба»:
«Волонтери ГО надали психологічну
допомогу 20 тис. бійців АТО»

ветеранів. Проте багатьом з них психологічну реабілітацію не надали – тендери виграли заклади без відповідних фахівців. Ще близько 8 тис. бійців пройшли первинну психологічну реабілітацію в державних медичних закладах. Загалом же групи інформаційно-психологічної підтримки та психологи-волонтери в зоні АТО надали допомогу понад 20 тис. військовослужбовців.

І все ж треба визнати, що ПТСР – ворог серйозний. За інформацією Головного управлін-

Роман Торговицький, проект Wounded Warrior Ukraine: «Допомагати військовим боротися із емоційними травмами мають ті, хто сам пройшов через них»

ня по роботі з особовим складом Збройних Сил України, в зоні проведення АТО мають місце випадки загибелі військовослужбовців внаслідок самогубств, що є актуальною проблемою сьогодення. Загальна цифра облікованих випадків суїцидів, у порівнянні з роками до початку антитерористичної операції, зросла. Передусім, це пов'язано із впливом на психіку військовослужбовців бойових стрес-факторів, відривом від звичних умов життя, неможливістю вирішення соціально-побутових питань, загостренням сімейних проблем тощо.

З метою попередження випадків самогубств у військах проводиться постійна профілактична робота. Організовано роботу комплексних груп для вивчення

Помічник Міністра оборони полковник Всеволод Стеблюк: «Державна система працює за двома напрямками: психологічна реабілітація поранених і створення центрів соціально-психологічної реабілітації»

З червня 2014 року по кінець 2015 року у військових частинах, які виконують завдання в зоні АТО, а також у районах відновлення працювали понад 375 позаштатних груп психологічного забезпечення кількістю близько 890 осіб. Щоденно у заходах первинної психологічної реабілітації беруть участь до 260 психологів.

стану справ у військових частинах та надання допомоги командуванню. До кожної військової частини доведено «Практичний порадиш керівному складу бригад (полків) щодо профілактики та прогнозування суїцидальної поведінки військовослужбовців у військовій частині».

На базі військових комісаріатів, регіональних медичних закладів відповідно до Програми психологічної реабілітації Кабінету Міністрів України передбачено проведення обов'язкової медичної комісії та бесіди з психологом для кожного демобілізованого військовослужбовця. Крім того, у військових комісаріатах розміщена інформація про відповідні установи та заклади, які здійснюють заходи реабілітації. З метою посилення контролю за якістю надходження мобілізованих громадян до військ (сил) під час проведення часткової мобілізації, починаючи з четвертої черги, було посилено професійно-психологічний відбір військовозобов'язаних. Було створено 32 позаштатні групи професійно-психологічного відбору в обласних військових комісаріатах та навчальних центрах

(на загальновійськових полігонах) із залученням фахівців громадських та волонтерських організацій. **З початку 2015 року групи професійно-психологічного відбору за психолого-психіатричними показниками не допустили до проходження військової служби понад 7 тис. осіб.**

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ – В УКРАЇНУ

«Синдром АТО» виявив низку проблем, яку силами лише вітчизняних психологів вирішити неможливо. Тому ще у травні 2015 року Міністерство оборони відправило листа виконавчому секретарю Групи Помпиду із проханням надати підтримку Україні в розробці перспективної системи запобігання, спрямованої на подолання проблем ПТСР серед військовослужбовців. Норвегія, яка очолює Групу Помпиду, погодилася надати фінансову підтримку цій важливій кампанії. З цією метою було створено міжнародну команду незалежних експертів з Ізраїлю, Хорватії, Грузії, Польщі й України.

Керівник проекту Роберт Телцроу, заступник генерального директора Громадського центру профілактики стресу, член Коаліції травматології Ізраїлю доктор Руві Рожель, голова Ізраїльської асоціації психотерапії Мікі Дорон та інші спеціалісти наголосили, що бачать свою ціль в адаптації України до сучасних реалій міжнародного досвіду з профілактики ПТСР та розладів, враховуючи нормативно-правові, організаційні, кадрові та інші аспекти проблематики. Свої пропозиції щодо вдосконалення роботи з профілактики та лікування посттравматичних синдромів міжнародні експерти надали представникам Міністерства оборони і військовим психологам під час семінарів та практичних занять, що проводилися в Києві.

На думку військового психолога Андрія Козінчука, ветеран, який приходить з війни, більш за все потребує визнання. Саме про це йшлося під час відвідин Андрієм Данії, куди його запросили, щоб поділитися досвідом реабілітації вояків, що страждають на посттравматичні синдроми і розлади. Виявляється, що там ветерани номінально не мають жодних пільг! Але якщо в людини діагностують ПТСР, вона отримує величезні гроші. З ветераном працюють соціальні працівники, психологи, там ціла система, структура, яка за цим стежить. Налагоджена також система працевлаштування ветеранів. На кожному підприємстві є окрема людина-ментор (наставник, керівник. – *Прим. авт.*), який опікується ветераном. Якщо в нього поганий день, він не вийшов на роботу, ментор поїде до нього додому, дізнається, в чому справа. Найголовніше для учасників бойових дій – це визнання. Вони дуже часто ходять у військовому однострої. Їм цю форму видають на складах – щоправда, вона старого зразка, але нова. У списку того, що може отримати ветеран на складі, є навіть... ганчірочка для протирання окулярів. Швейцарський ніжик армійський – це не основний військовий «атри-

бут», але теж видається кожному. У них є будинок ветеранів. У ньому працює «гарячий телефонний номер», оператори цієї служби обізнані з алгоритмом дій у різних ситуаціях – від п'яних сварок у ресторані за участю бійця до спроби суїциду. У будинок ветеранів людина може прийти і залишитися ночувати. Він фінансується урядом, різними фондами і самими ветеранами. Там завжди є люди. Хтось посварився з дружиною, якісь негаразди, і він йде туди відпочити.

Виходячи зі світової практики, 30% демобілізованих потребують активної допомоги, 50-60% – пасивної і 100% необхідна діагностика. В Україні це необов'язково, можна відмовитися. Але, наприклад, в Данії психологічна діагностика після війни – це не вибір, це обов'язок, в США та Ізраїлі – теж. Тож в Україні треба втілювати в життя іноземний досвід, який десятиріччями напрацьовували закордонні колеги. І потрібно долати «синдром АТО» разом – за допомогою державних програм і за допомогою волонтерів. Ветеранам ще вистачить роботи і в цивільному житті, тож треба зводити так, щоб ніщо їм в цьому не заважало.

Вячеслав КАРДАШ

Психолог Андрій Козінчук: «Ветеран, який приходить з війни, більш за все потребує визнання»

«Кулі літали над нашими»

Революція гідності назавжди увійшла в історію України. Вона переконливо довела: за десятиліття нашої незалежності багато людей позбулись ілюзій щодо «братньої Росії», перед керманичами якої схиляв голову Віктор Янукович. Виросли покоління, які, спираючись на історичні факти, не вірять ні в яку міфічну дружбу українського і російського народів та чудово знають, що несе така «дружба». У ті лютневі дні на Майдані, своєю силою духу перемогла Українська нація. І ніщо не змогло зупинити її героїв!

Замість

Європи – Росія...

Прийшовши до влади, Віктор Янукович замість виконання обіцянок про «покращення вже завтра» почав «закручувати гайки», поступово обмежуючи права і свободи людей. Дійшло навіть до того, що

він разом із парламентом продемонстрували зверхне ставлення до української мови: було ухвалено так званий закон Ківалова-Колісниченка, що викликало у суспільстві велике обурення.

Тривалий час Україна готувалася до набуття асоційованого членства в Європейському Со-

юзі. Здавалося, вже ніщо не завадить нам влитись у його лави. Та під тиском Москви Янукович дав «задній хід», пояснюючи своє рішення тим, що наша держава в разі вступу зазнає величезних економічних збитків. Тому, мовляв, треба трохи зачекати. Але всі прекрасно розумі-

ГОЛОВАМИ,

як бджоли у саду...»

ли, що це «чекання» затягнеться на стільки, скільки цього захочеться господарю Кремля.

Тому в центрі Києва зібралися протестувальники, щоб таким чином висловити свою незгоду з політикою президента, спрямовану на поступове втягування України в залежність від Росії. Поводилися вони досить мирно, серед них не було жодного п'яного, що, між іншим, потім відзначали самі міліціонери. Але в ніч з 29 на 30 листопада

«беркутівці» жорстоко розігнали мирних протестувальників, завдавши багатьом з них ушкоджень і поранень: десятки молодих людей з розтрощеними головами, скривавлені потрапили до лікарень. І сьогодні, через понад два роки після тієї трагічної ночі, суспільство так і не отримало достеменної відповіді на запитання: хто конкретно віддав наказ на придушення протесту? Спецпризначенці на власний розсуд гамселили бід-

них хлопців і дівчат кийками й ногами, чи на це теж була дана спеціальна команда, щоб відбити в них бажання до протестів?

Реакція, яка послідувала після цього, шокувала владу: вже наступного дня в центрі столиці України зібралися десятки, якщо не сотні тисяч людей. Тоді вони лише вимагали покарати винних у побитті людей, зокрема, міністра внутрішніх справ Олександра Захарченка. Та згодом їхні вимоги розширилися: люди бажали вже відставки прем'єра Азарова, інших поступок з боку Банкової. Але їх не чули. Незабаром протести охопили всю країну.

Абсолютна більшість країн світу, насамперед західні, засудили насильство української влади щодо своїх же громадян. У Росії ж відверто заявили про «спроби купки політиканів, підтримуваних держдепом Сполучених Штатів, здійснити державний переворот». Незабаром до Бориспільського аеропорту почали прибувати літаки з представниками Путіна, його спецслужб, а також снайперами. Втім знайшлися в Росії люди, які не побоялися висловитись на підтримку нас у грудні до українців звернулися десятки письменників, артистів, інших представників російської інтелігенції. Вони, зокрема, заявили:

«Ми звертаємося до наших українських колег та до всіх громадян України, хто хоче бачити її демократичною країною, відкритою для людей різних поглядів та різних культур. Ми, як і ви, відчуваємо себе частиною єдиної європейської цивілізації – і політичні сили, які прагнуть відторгнути нас із вами від неї, викликають у нас той же гнів, що й у вас.

Нам гірко від того, що сьогодні ви змушені думати про Росію як про грубу і віроломну силу, яка бажає підім'яти під себе інші народи, а не як про батьківщину безцінних культурних багатств і інтелектуальних можливостей. Повірте, для багатьох в Росії Україна – не вівця, яку потрібно на аркані тягнути назад у загальний хлів, а рівна за духом країна, чия культура відкриває все нові й нові перспективи для плідного діалогу. Ваша боротьба за право вибору свого шляху обіцяє бути важкою, але ми сподіваємося на ваш успіх: він став би для нас знаком того,

що і ми, в Росії, можемо відстояти наші права і свободи. Ми з вами!»

Але таких, хто висловлював нам свою підтримку, в Росії було обмаль: більшість вірила в «заколот», «антисемітизм на вулицях Києва» та іншу маячню. Мабуть, не без підказки з Москви або ж від її емісарів, які прибули до України на допомогу Януковичу, 16 січня 2014 року український парламент зі значними порушеннями процедури голосування ухвалив кілька законів, які обмежували конституційні права і свободи українців. Зокрема, вони жорстко регламентували мирні зібрання людей, обмежували свободу слова в засобах масової інформації та Інтернеті, забороняли розповсюджувати інформацію про майновий стан суддів та прокурорів, що погрузли в корупції. Організації, які отримували допомогу з-за кордону,

повинні були зареєструватися як «іноземні агенти» (така практика існує в путінській Росії), вводилися обмеження на фінансову допомогу їм з боку українців.

Ці закони, на думку експертів, відкривали шлях до масових репресій проти мирних громадян. А тодішня опозиція назвала їхне ухвалення державним переворотом, але на владу це не подіяло: вона не збиралася звертати з обраного шляху. Один із нардепів від партії регіонів, який сьогодні не сходить з російських державних телеканалів, тоді заявив, що «ці покидьки (протестувальники) розуміють лише мову сили і не потрібно з ними церемонитись».

До речі, за рік після подій на Майдані в Росії внутрішні війська МВС провели навчання «Заслін», під час яких відпрацювали протидії ситуаціям, схожим на ті, які виникали в Києві. При цьому були використані всі атрибути тих подій, аж до палаючих покришок і закидання військовослужбовців камінням і пляшками. Опрацьовувалися також різні сценарії, включаючи застосування всього арсеналу спецзасобів – сльозогінного газу, водометів, а також військової техніки та спеціальної

зброї нелетальної дії. Після того, як навчання-тренування завершилися, були продемонстровані нові розробки з протидії заворушенням, зокрема, екіпірування військовослужбовців, здатне витримати «коктейль Молотова». У навчаннях були задіяні близько 40 тисяч осіб, а також приблизно півтори тисячі одиниць військової і спеціальної техніки.

Ким були ті, хто став героями «Небесної сотні»?

Люди, які збирались на Майдані, хотіли жити у нормальній цивілізованій країні, де не було б місця несправедливості, корупції, де влада поважала б людину. А ще вони пов'язували своє майбутнє і майбутнє своїх дітей з Європою. А от тодішній президент Янукович та найближче його оточення вважали, що їм краще бути з Росією.

Коли на Майдан вийшли десятки тисяч, а потім і сотні тисяч громадян, брехливі російські мас-медіа охрестили їх усіх «фашистсько-бандерівськими елементами, недобитками тих, хто стріляв у спину радянських воїнів» в роки Другої світової. І

відразу стало зрозуміло, з якою агресією доведеться стикнутися майданівцям. Та українців вже ніщо не могло спинити.

Богдан Калиняк, 52 роки. Родом з міста Коломиї Івано-Франківської області. Працював слюсарем на заводі «Сільмаш», потім став приватним підприємцем. Допомогає Євромайдану

грошима та товаром. На головній площі країни відстояв 2 місяці. Після того, як на Грушевського чоловіка полили крижаною водою з водомета, він захворів, але про-

довжував нести нічні чергування, допомагав пораненим. Помер 28 січня, тяжко занедужавши.

Серед загиблих були і молоді люди, в яких попереду було усе життя. Але вони свідомо пішли під кийки «беркутівців» і кулі снайперів. 23-річний волинянин Сергій Байдовський навчався у виші, працював на магістраль-

ному нафтопроводі «Дружба». Загинув від вогнепального поранення 20 лютого. В останню дорогу його проводжало 20 тисяч жителів Луцька та весь рідний Нововолинськ.

Харків'янин Владислав Зубенко працював на Південній залізниці, займався реконструкцією середньовічних битв, був скаутом. На Майдан приїхав у лютому, записався до Самооборони. 20 лютого снайперська куля «прошила» нирки, печінку та легені. Владислав відчайдушно боровся за життя, але 28 лютого помер. Йому було 22 роки.

Серед протестувальників були і жінки, які своєю мужністю, а то й героїзмом, морально підтримували чоловіків, додаючи їм насаги у боротьбі з режимом.

Антоніну Дворянець знайомі і родичі відмовляли від «походів» на Майдан: жінці виповнилося 62 роки. Але вона не звикла відсиджуватись за спинами інших, коли вирішується доля мільйонів

людей. Вона загинула внаслідок побиття спецпризначенцями. Але в лікарні її чоловікові заявили, що, коли він хоче забрати її тіло для поховання, то мусить погодитися, щоб у графі «Причина смерті» було вказано: «серцева недостатність». Хоча, за словами родичів, весь одяг пані Антоніни був у крові, а на обличчі – синці. Один із очевидців загибелі Антоніни Дворянець розповів, що бачив, як вона кинулася допомагати чоловікам, яких беркутівці забивали кийками на верхній барикаді на вулиці Інститутській, після цього один із спецпризначенців почав жорстоко бити жінку.

Вийшли на Майдан і представники інших національностей, для яких Україна стала другою Батьківщиною. Вірменин Георгій Арутюнян – один із них. 20 лютого 2014 року був убитий пострілом снайпера біля Монумента Незалежності. Осиротіли три доньки. Найменшій на момент загибелі батька виповнилося лише три роки...

«Після перших пострілів зрозумів, що не відступимо...»

Самі майданівці кажуть: впевненості, що вони переможуть, у ті тривожні лютневі дні в них не було.

- Ми чудово розуміли, що ки-

нули виклик не просто корумпованій владі, а й владі безжальній, аморальній, яка тоді перебувала фактично під контролем Путіна та його емісарів, – розповідав Олег Масько, педагог із Вінничини. – А ці «хлопці», як відомо, не схильні до компромісів, розцінюють їх як слабкість.

Але у Кремлі все ж прорахувалися: там скоріш за все не сподівалися, що до Києва, де вирішувалася доля усієї країни, приїде стільки людей з усіх її куточків. Та постріли снайперів все ж пролунали. Це вже була агонія режиму, який сподівався таким чином залишитися при владі.

- Знаєш, навіть у Афганістані, де я служив, мені не було так страшно, як у ті лютневі дні і ночі на Майдані. Ми ж були оточені тисячами спецпризначенців, зомбованих владою і готових на все. Коли ж почали стріляти снайпери, то кулі літали над нашими головами, як бджоли у весняному саду, – згадує вінничанин Дмитро Трапко. – Я теж, тільки-но пролунали перші постріли, злякався. Та коли побачив, як падають молоді хлопці, страх миттєво зник. Зрозумів, що дороги назад вже немає. Якщо не ми їх, то вони нас. І побіг витягати з-під вогню майданівців.

Сергій ВАСИЛЬЄВ

Вони не побоялися куль і кийків, поклали своє життя за рідну Україну, показали всьому світові, що українці ніколи не стануть на коліна. Їхні чисті і щирі душі відлетіли у вирій вічності «Небесною сотнею». Напередодні весни. Заради життя і щастя свого народу. Пам'ятаймо про тих, хто загинув за наше майбутнє!

ПРОПАГАНДА РФ – ТЕАТР ДВОЛИКИХ ЯНУСІВ

Скажіть людям правду, і країна буде в безпеці.

Авраам Лінкольн

Відправляючи російських кадрових «добровольців» воювати проти української армії, їм видають посвідчення військовослужбовців запасу. А якщо вони потрапляють у полон, їх відразу виключають зі списків військової частини. Немає людини – немає проблеми. Так вчинили і з розвідниками Александровим та Єрофєєвим. Їх не обмінюють на українських полонених не тому, що вони не становлять цінності для своєї держави, а тому, що, як виявилось, частини, де вони служили, в Ульяновську немає...

«Буквально за тиждень, як схопили десанників, частину розформували. Все ліквідували, навіть номер військового об'єкта. У них були завчасно підготовлені документи на багатьох військовослужбовців, особливо в активний період протистояння, що ті вже 2 роки, як звільнені з лав армії», – розповідає військовий експерт Валерій Гастинцев.

Російський фінансовий журнал «Деловая Жизнь»: кількість російських жертв в Україні – 2000 загиблих, 3200 поранених

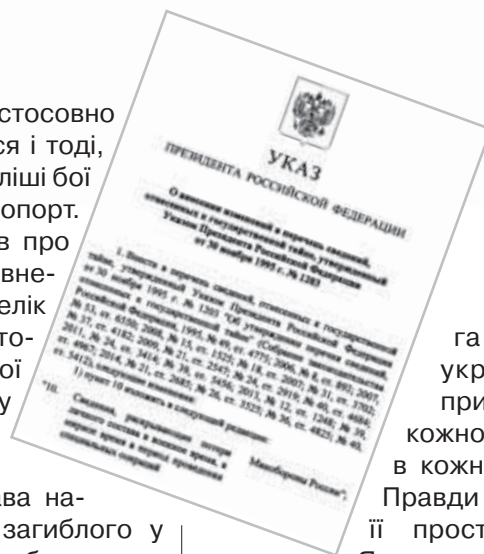
Цинізм Кремля стосовно своїх вояків виявився і тоді, коли йшли найзапекліші бої за донецький аеропорт. Путін відразу згадав про указ Єльцина «Про внесення змін у перелік відомостей, що стосуються державної таємниці» 1995 року та вніс «поправки». І тепер жодна людина не має права навіть говорити про загиблого у бою брата, чоловіка або ж сина. Це вже кримінал, за який належить покарання. Тому в Росії й досі не цікавляться тим, де ж поділися 150 найкращих російських спецпризначенців ГРУ ГШ РФ? Не туди пішли чи заблукали на землях України? Ні, вони загинули, штурмуючи летовище. І саме тоді, коли ситуація була надкритична, оголошується дводенне перемир'я. Здавалося б – нонсенс. Та це коли не знати нюансів. А вони в тому, що під командуванням двох російських генералів бойовики та російські «добровольці» виносили трупи колег. В Росії факт, який дискредитує бойову підготовку еліти, замовчали, а родичів певнили, що стався нещасний випадок.

Павло Верхняцький, директор Центру оперативного-стратегічного аналізу:

«Російська пропаганда дійсно побудована на брехні, інформаційне поле сповнене брехні і населення російське це сприймає, як норму...»

На одному із російських ток-шоу голова правління Центру стратегічних досліджень Павло Жовніренко сказав у студії: «У вас здесь не телевидение, а теле-ненавидение...» Реакція в студії була моментальною: всі накинулися на нього зі звинуваченнями,

не давши більше сказати жодної фрази. Ненависть та зневага до всього українського присутня у кожному слові, в кожному кадрі. Правди не знайти: її просто немає. Якщо цитувати Павла Верхняцького: «Новини отримують і сприймають, а не вигадують», то в Росії радше останнє, ніж перше.

Люди живуть у викривленому інформаційному просторі, їм штучно нав'язують агресію. «Зараз як за Орвеллом «1984» – п'ятихвилинка ненависті. Зранку я переглядаю канал «Росія 24» – це жах, особливо жорсткі новини були під час активних бойових дій на Донбасі. Можна зненавидіти всіх і всюди», – каже експерт.

Приміром, подія 12 лютого цього року: українські патріоти блокують російські фури, які намагалися через нашу територію незаконно провезти вантаж у сусідні європейські держави. «Росія 24» інтерпритує це по-своєму: «Українські націоналісти знову роблять все можливе для посилення конфронтації з Росією...»; «Русская весна» вдалася до більш жорсткого наступу: «екстремісти із українських неонацистських угруповань продовжують перешкоджати руху фур із російськими номерами...» Акцію протесту обізвали «сумнівною «блокадною» ініціативою українських русофобів». Хоча насправді все відбувалося інакше: вночі фури намагалися прорвати блокаду активістів. Вантажівки ледь не збили людей, об'їжджаючи блокпости на великій швидкості. Українським активістам їх вдалося наздогнати та повернути назад.

У цьому контексті пригадуються слова Путіна під час прес-конференції 17 грудня 2015 року: «Хто б не сидів за кермом, повинен відповідати за те, що трапилося. Причому на тих, хто сидить за кермом, лежить більша відповідальність, ніж на постраждалих». Та чи будуть покарані водії, якщо їх вже відбілюють російські ЗМІ?

Валерій Гастинщиков, аналітик, військовий експерт

«Слоган нинішньої російської пропаганди: нам треба піднятися з колін, нам треба встати, бо якщо ми не будемо цього робити, нас задавлять...».

Будь-яка негативна подія, яка відбувається на підконтрольній бойовикам території або ж на території РФ, відразу трансформується та подається так, що в усьому винувата Україна. Достатньо переглянути та проаналізувати новини, і вимальовується картинка того, що відбувається по той бік правди. Серед найбільш резонансних:

– про чергову «жертву київської хунти» на каналі НТВ «...вбита снарядом дівчинка в Петровському районі Донецька...»;

– у відеоряді донецьких телеканалів видно, що чотири ЗРК «Град» ведуть вогонь в одному напрямі, а п'ятий – у протилежному, імітуючи відповідь сил АТО. При цьому всі лікарні Горлівки завчасно були звільнені від хворих для підготовки місць під результати акції;

– «Перший канал» (РФ) показав маленьку дівчинку, яка піднімає руку в нацистському вітанні. Новина побудована навколо теми, що нібито в Україні для школярів влаштовують «п'ятихвилинки ненависті»;

– НТВ створив сюжет про хлопчика – підлітка Стаса, якого «мучили» нацгвардійці. Слова російського журналіста: «...на Стаса одягнули обладнаний радіопередавачем та вибухівкою бушлат та відправили до блокпоста бойовиків. Перед тим зробили 3 уколи з наркотиками...» Хлопчик мав стати електронною точкою на карті ноутбука нацгвардійців, тобто мішенню для їхніх ракет. А правда полягає в тому, що хлопчик зник з Красного Лимана 12 жовтня і його розшукує Красноармійське МВ ГУМВС України в Донецькій області. У нього легкий ступінь розумової відсталості та є схильність до жебрацтва;

– російські та проросійські ЗМІ поширили інформацію про бійців 72-ї бригади ЗС України, які нібито самовільно залишили місце дислокації та попрямували до Києва для здійснення перевороту.

На думку експертів, таку інформацію українці вже не сприймають. По-перше, російська пропаганда не враховувала менталітет та культуру української нації. По-друге, перенасиченість неправдивою інформацією сформувала своєрідний «імунітет» до брехні. По-третє, політика країни-агресора щодо підкорення суверенного народу відразу ж була сприйнята негативно.

Тож можна сказати, що кремлівська інформаційна навала, розрахована на українців, провалилася. Адже майже 80% українського населення довіряють власним Збройним Силам, цивільні організації та громадяни підтримують бійців, які боронять Схід країни. Та й риторика російських ЗМІ швидко змінюється. Поряд із такими звичними для них висловлюваннями «фашисти, русофоби, хунта» прокрадаються фрази «сусідня країна, братський народ...». Кількість передач, присвячених війні на Донбасі, зменшується в

Українські патріоти блокують російські фури, які намагалися через нашу територію незаконно провезти вантаж до сусідніх європейських держав. «Росія 24» інтерпритує це по-своєму: «Українські націоналісти знову роблять все можливе для посилення конфронтації з Росією...»

геометричній прогресії. А дані російського незалежного аналітичного центру соціальних досліджень «Левада-Центр» свідчать, що мешканці РФ дедалі менше цікавляться протистоянням у нашій державі. Якщо наприкінці березня боями на Сході України цікавилися 40% опитаних (перше місце в рейтингу), місяць по тому – 36% (друге місце в рейтингу), то вже на кінець вересня 2015 р. – кінець січня 2016 р. росіян найбільше турбувало зростання курсу валют, а інтерес до боїв на Донбасі впав до 20% у вересні, а в січні майже ніхто не згадав про Україну.

**Руслан Бортник,
директор Українського інституту
аналізу та менеджменту політики:**

Російські зусилля сьогодні спрямовані на внутрішню дестабілізацію України із застосуванням стратегії «задушити в обіймах».

Росія використовує політику маятника – розхитує ситуацію в той чи інший бік. «Головна ін-

формаційна теза пропаганди РФ – довести світу, що саме Україна винувата в тому, що сьогодні відбувається. Нині вони увійшли в роль уявних миротворців, нав'язуючи ідею: приберіть свою владу, а з народом ми знайдемо спільну мову і буде мир», – аналізує ситуацію Валерій Гастинщikov.

«Це означає не повернути ситуацію 2013 року, а трішки відіграти її, – переконаний Руслан Бортник. – Це не тривала стратегія, це реакція на той діалог, який відбувається в «нормандській четвірці». Якщо він буде зіграний, риторика відразу змінюється на радикальну... Але сьогодні радикалізм не вигідний. У Донецьку і Луганську це вирішується масовими розстрілами польових командирів. Я вже нарахував 11».

Чому ж російське суспільство та проросійськи налаштовані українці Донбасу й Криму сліпо вірять в абсурд і нісенітницю? Відповідь: тому що їх поступово втягували у стан повсюдного поклоніння. «У них не людинолюбна система, – каже Павло Верхняцький. – Найкращий варіант протистояння – говорити правду. І в цьому наша перевага».

Галина ЖОЛТІКОВА

БАЛ САТАНИ: ЩО ЗУПИНИТЬ ОКУПАНТА?

З 27 лютого 2014 року, коли були захоплені Рада міністрів та Верховна Рада Криму, розпочався відлік окупації Росією частини української території. Цьому передували серйозні трансформаційні процеси кінця 2013 – початку 2014 років, які кардинально змінили життя українців. Серед скептиків оновлення нашої країни час від часу лунають запитання: а чи можна було уникнути того болю, з яким зіштовхнулася Україна?

Аналіз ситуації дозволяє дійти висновку, що стан хвороби виявився таким, коли розв'язка була неминучою: бути поглинутими північним агресивним сусідом або кардинально стати на шлях відновлення нації. По суті, те, чого вдалося уникнути на початку 90-х років, наздогнало нас через два десятиріччя

Розпад Радянського Союзу по-різному був оцінений в колишніх радянських республік. Якщо більшість населення країн Балтії однозначно підтримала незалежність, то в Росії з часом гору взяли реваншистські погляди щодо утопічного відновлення СРСР, звичайно ж, з титульною російською нацією. У цьому процесі на території України відбувся певний цивілізаційний розлом, коли симпатії населення поділилися.

27 лютого 2014 року російські спецпризначенці захопили приміщення Ради міністрів та Верховної Ради Автономної Республіки Крим. На швидку руку 16 березня 2014 року було проведено так званий референдум про статус Криму

Нерозуміння тодішніми елітами пострадянських республік реального ступеня загроз, на які не зважали при визначенні правил мирного співіснування колишніх

частин єдиної країни, заклало міну уповільненої дії. Чи думав тодішній президент РФ Борис Єльцин, підписуючи Будапештський меморандум та фактично роззброюючи Україну, що в січні 2016 року міністр закордонних справ Росії Лавров дозволить собі глузувати із згаданого документа, зробивши заяву, що нібито Росія зобов'язувалася не гарантувати територіальну цілісність України, а лише не застосовувати проти неї ядерної зброї. Останні події ще раз довели – Росія розуміє лише кулак, а угоди з нею не варті й паперу, на якому вони написані.

Насправді надзвичайно цікаво, за якої це логікою наш північний сусід вирішив, що саме він визначатиме, як жити українцям?

Виникає справедливе запитання: а чому внутрішній устрій України має залежати від керівництва РФ, а не, наприклад, Шрі-Ланки? Можливо все ж таки українці самі розберуться, як їм будувати своє життя? Можливо, тому, що чиясь хвороблива фантазія щиро малює картинки про утиски російської мови. Тоді слід прогулятися вулицями Києва, вже не кажучи про Харків чи Одесу, та зробити порівняльний аналіз, як часто можна почути саме російську мову, а не українську. Чи тому, що якийсь етнічний українець мав сварку з таким же українцем, батьки якого декілька десятиріч тому переїхали до України з Тули або Пензи? І от, щоб його захистити, треба відправити до суверенної держави свої регулярні

Надзвичайно важливо постійно нагадувати світовій спільноті про неминучість повернення Криму Україні

війська разом зі всіляким декларованим елементом для захисту, так би мовити, своїх. Від чого та від кого? Виникає ще одне запитання, а що робити іншим країнам, наприклад, тій же Монголії, у випадку, якщо в Києві пограбують її громадянина? Офіційний Улан-Батор має присилати своїх «зелених чоловічків» тому, що хтось в Україні утискує якісь там «мир»? Здається, що це нісенітниця. Проте, якщо її озвучуватимуть відомі російські діячі, зокрема, культури і мистецтв, через пропагандистські, а в Росії більшість саме таких, засоби масової інформації, то каша в головах російського населення кристалізується в люту ненависть до українців.

Окупація Росією частини території України супроводжувалася маршем колабораціоністів. Цей своєрідний «бал сатани» ніколи не відбувся б, якщо б не було належним чином підготовлене підґрунтя. Так сталося, що Україна після надобуття незалежності не спромоглася

сформуватися як демократична, монолітна, сильна держава. Головною проблемою, яка, наче каміння, потягнула нашу країну на дно, залишається несправедливий перерозподіл ресурсів насправді заможної країни. Внаслідок дикої приватизації та сформованих правил відносин в економіці з яскраво вираженою корупційною складовою більшість населення України живе на межі бідності. Одночасно є невеликий прошарок надзвичайно заможних людей та ланцюг безпеки навколо них з нечистоплотних чиновників та силовиків, які їх обслуговують та охороняють. Тотальне розкрадання країни не сприяло ані формуванню середнього класу як основи демократичного суспільства, ані розбудові потужного патріотичного силового блоку, ані створенню національної ідеї, яка б визначала українську ідентичність. Такий підхід сприяв пануванню серед широких верств населення ностальгічних думок про світле минуле в Радянському Союзі разом

з «братньою» Росією. Ніколи на належному рівні не приділялася увага національному вихованню ані у Криму, ані на Донбасі. Вже не кажучи про те, що вказаний процес мав би супроводжуватися відповідною економічною підтримкою розвитку регіонів, а ось Росія даному питанню приділяла належну увагу. Можна згадати й інтенсивне будівництво житла в Севастополі за підтримки тодішнього мера Москви Юрія Лужкова, і створення філіалу Московського державного університету імені Михайла Ломоносова, і потужну підтримку проросійських громадських організацій на півострові. До чого така діяльність зрештою призвела, світ побачив на початку 2014 року.

27 лютого 2014 року російські спецпризначенці захопили приміщення Ради міністрів та Верховної Ради Автономної Республіки Крим. На швидку руку 16 березня 2014 року було проведено так званий референдум про статус Криму і 18 березня 2014 року злочин було зафіксовано, так би

мовити, де-юре, коли Держдума Росії майже в повному складі проголосувала за анексію Криму, ухваливши заяву «Про ситуацію в Республіці Крим».

Тоді ще не був завершений процес створення нової влади в Києві, а силові структури дезорганізовані, тож ворог підло скористався тимчасовою слабкістю «братнього народу». Проте головним аргументом стала неготовність українського солдата стріляти в росіянина. А от російські вояки не обтяжували себе такими моральними принципами. Можна моделювати багато комбінацій, як українській владі слід було діяти під час анексії Криму. І дійсно слід аналізувати, виявляючи факти злочинної недбалості. Однак історію не можна повернути у зворотному напрямі. Вже давно час виправляти помилки.

Чого ж досягли російські керманичі війною в Україні? По-перше, бліцкригу не відбулося – відрізати та захопити Південь та Схід України не вдалося, проект «Новоросія» згорнуто. По-друге, на багато років зруйновано колись досить міцну дружбу між українцями та росіянами. По-третє, Росія має, окрім Чечні, ще один потужний дотаційний регіон – Крим та мусить годувати сепаратистів на Донбасі. По-четверте, Росія вже не сприймається на міжнародній арені як адекватний партнер, з яким можна про щось домовлятися. При всьому цьому Володимир Путін грає на підйомі ставок. Спочатку – Крим. Далі, щоб зняти з порядку денного анексований півострів, – війна на Донбасі. Проте тиску на Донбасі не вистачає, бо цивілізований світ не розуміє відвертої зухвалості й не сприймає, як вважають російські імперські шовіністи, «справедливої вимоги – Кримнаш», тож треба вбивати далі. Сирія – нова ставка. Скільки ще має об'єктів для відволікання уваги від Криму агресивний ворог? Об'єктивна оцінка показує – Росія має ще багато ресурсів,

однак не настільки, щоб змагатися з усім цивілізованим світом. За даних умов Україні потрібно мати витримку на лінії зіткнення та не програти на другому фронті – внутрішньому, вгамувавши корупціонерів, колабораціоністів та панікерів.

Втрати України є надзвичайно великими – загинуло багато наших співвітчизників, ворог тимчасово окупував частину української землі, економіка зазнала колосальних втрат. Проте, хай і вкрай повільно, Україна розпочала шлях реформ, практично створила з нуля Збройні Сили та спецслужби, нація згуртувалася в єдиний народ України, який може себе ідентифікувати та захищати.

Чого ж досягли російські керманичі війною в Україні?

По-перше, бліцкригу не відбулося – відрізати та захопити Південь та Схід України не вдалося, проект «Новоросія» згорнуто

Слід продовжувати боротьбу. Необхідно повернути окремі окуповані райони Донбасу, які потім ще треба буде відбудову-

вати. І надзвичайно важливо постійно нагадувати світовій спільноті про неминучість повернення Україні Криму. Власне, ймовірна втома світу від України – це можлива наступна ставка Путіна. Російський керманич, напевно, дуже хоче показати світові, що Україна нездатна гармонізувати своє життя самотійно, її підтримка є контрпродуктивною, тож про долю нашої країни необхідно домовлятися саме з ним. І, можливо, тоді він дозволить трохи вгамувати конфлікт на Донбасі, не втративши контроль над регіоном, а про Крим Україні слід забувати. Мовляв, це вже російська територія, а хто ж у ядерної держави забере хоч сантиметр землі. Начебто і лячно, проте українці вже не ті, як два роки тому.

Пам'ять українського народу про трагічні події на нашій землі – це той запобіжник, який відключити неможливо. Тому логіка мислення сучасного українця досить проста – ніколи нам не бути братами з убивцями, а землю свою ми обов'язково повернемо. Крим і окремі тимчасово окуповані райони Донбасу – це Україна!

Сергій МЕЛЬНИК

РІК БЕЗ МИРУ З «РУСЬКИМ МИРОМ»

12 лютого виповнився рік з моменту підписання Мінських угод-2. Попри задеклароване мирне врегулювання конфлікту, проросійські найманці не припиняють вогню. Важке озброєння перебуває в бойовій готовності, а канали постачання сепаратистам зброї та боєприпасів із Росії досі не перекриті. На лінії бойового зіткнення практично щодня гинуть люди

Коли рік тому в Мінську відбувалися переговори, ситуація на Донбасі була критичною. Бойовики практично стерли з поверхні землі Вуглегірськ. Запеклі бої точилися також у районі с. Широкине і донецького аеропорту. Гинули українські військові й мирні жителі, а експерти попереджали про небезпеку початку повномасштабної війни між Україною і Росією. Крім того, незадовго до підписання угоди сталися дві трагедії, що сколихнули світ, – обстріли рейсового автобуса у Волновасі і мікрорайону «Східний» у Маріуполі. Ці злочини бойовиків забрали десятки життів. В Євросоюзі зрозуміли: далі зволікати не можна. Тож 12 грудня 2015 року після шістнадцяти годин напружених переговорів лідери України, Німеччини, Франції та Росії досягли суперечливого, але компромісу.

«Мінськ-2» критикували з моменту його підписання. Для цього були підстави, адже, попри домовленості про припинення вогню з 15 лютого, бойовики за підтримки російських військових 18-го захопили Дебальцеве. Та й повного затишшя на лінії фронту, по суті, відтоді так і не було. Решта дванадцять пунктів угоди теж досі не виконані. І все ж за якийсь час кількість обстрілів з боку бойовиків зменшилася, як і смертність серед українських військових.

«МІНСЬК-2». ЖОДНИХ ПОСТУПОК ВІД РОСІЇ

Німецький експерт Бернд Йоганн зазначає, що Мінські домовленості-2 повинні були стати «дорожньою картою» до миру, складеною з тринадцяти пунктів. Рік тому цей план розробили канцлерка Німеччини Ангела Меркель з президентом Франції Франсуа Олландом, а також президентами України та Росії Петром Порошенком та Володимиром Путіним, в ході переговорів у так званому «нормандському форматі».

На сьогодні практично жоден із пунктів домовленостей, погоджених у білоруській столиці, не втілений у життя. Україні як жертві

агресії, за якою стоїть Росія, зі зрозумілих причин складно їх виконувати в повному обсязі. Згідно з умовами «Мінська-2» Україна мала би зняти економічну та фінансову блокаду з так званих «ЛНР-ДНР» та надати регіону особливі права в межах децентралізації. Водночас у згаданих районах мали б відбутися вільні вибори за присутності міжнародних спостерігачів ОБСЄ. Але ані сепаратисти, ані Москва не готові виконувати такі домовленості. Вони також відмовилися повернути Україні контроль над російсько-українським кордоном. А саме це передбачалося Мінськими угодами. Тому «Мінськ-2» і надалі залишається єдиним спільним політичним знаменником, якого сторони конфлікту спромоглися дійти. Росія продовжує критикувати західні санкції, однак доказів її зусиль задля втілення Мінських домовленостей і досі не видно.

Експерти Українського центру економічних і політичних досліджень ім. Олександра Разумкова сходяться на думці, що подальший розвиток подій у відносинах Києва та Москви залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників. На них впливатимуть ситуація у сфері безпеки на європейському континенті і світі, дії країн Заходу (про-

довження режиму санкцій щодо РФ, результативності багатостороннього переговорного процесу, зокрема в межах Мінських угод), динаміка внутрішніх процесів в Україні та Росії і подальші непрогнозовані плани пропутінського Кремля.

За прогнозами директора воєнних програм центру полковника запаса Миколи Сунгуровського, поступова мінімізація ситуації в зоні АТО є малоімовірною. Немає жодних підстав вважати, що ближчим часом політика Росії на українському напрямі зміниться на краще. Росія й надалі здійснюватиме військову, економічну, матеріальну, інформаційну підтримку сепаратистських режимів «ДНР» і «ЛНР», організовуватиме масштабні провокації в південно-східних регіонах України для дестабілізації ситуації у країні, застосовуватиме фінансово-економічні, «газові» санкції проти України, а також продовжуватиме інформаційну війну.

Ще одна з головних причин, що унеможлиблює нормалізацію відносин з РФ – невідомі людські втрати, окуповані території, зруйнована інфраструктура. Внаслідок російської агресії Україна зазнала колосальних людських, територіальних, економічних втрат. Укра-

їнське суспільство отримало величезний травматичний досвід. Понад 8 тис. громадян України (з яких близько 6,8 тис. – мирні жителі) загинули на Донбасі. 2 млн жителів були змушені переїхати до інших регіонів України. Внаслідок анексії Криму та військових дій на Донбасі окуповано близько 44 тис. кв. км території. На території Донбасу величезних руйнацій зазнала комунальна, соціальна і промислова інфраструктура. 70% підприємств на окупованій території не працюють. При цьому на офіційному рівні російська сторона не вважає себе стороною конфлікту.

На порядку денному також залишається сценарій подальшої ескалації конфлікту. Про ймовірність розгортання Росією повномасштабної війни проти України наголошувалося в Щорічному посланні Президента України до Верховної Ради, у Стратегії національної безпеки, у Воєнній доктрині. Можливість такого сценарію обумовлена наступними обставинами. Головні цілі Кремля та особисто В. Путіна стосовно України реалізовані лише частково – зокрема зазнав краху план «Новоросія». Тому офіційний Кремль продовжує агресивну політику та демонструє абсолютну впевненість у правомірності своїх дій на українському напрямі. Зберігається вкрай небезпечна концентрація російських військових підрозділів поблизу українсько-російського кордону та на окупованих територіях. Паралельно триває процес мілітаризації Криму, роз-

гортання на півострові новітньої військової техніки та особового складу. В окупованих районах Донбасу російська сторона здійснює ротацію особового складу власних військових підрозділів, продовжує масштабне матеріально-технічне, фінансове забезпечення бойовиків. Реально В. Путін має свободу дій, зокрема у сфері зовнішньої політики, оскільки згода Ради Федерації в нинішніх російських умовах є «автоматичною формальністю» (як це відбувалося в ситуації з анексією Криму). Підтвердження цього – російське військове втручання у сирійський конфлікт. Нині президент В. Путін має дозвіл на використання збройних сил за межами РФ. Можна припустити, що і в наступному таке рішення він прийматиме особисто або в колі найближчих осіб.

Виходячи з нинішніх реалій, можна припускати, що найбільш імовірним сценарієм є консервація ситуації на Сході України – створення тривалого «замороженого» конфлікту з непрогнозованими наслідками. Саме така ситуація на Донбасі разом з проблемою анексованого Криму визначатиме атмосферу, характер і специфіку відносин Києва та Москви у ближчому майбутньому. Проте не можна виключати подальшої широкомасштабної ескалації російсько-українського конфлікту.

Дослідження, проведені співробітниками центру О. Разумкова, показали, що за час російсько-українського конфлікту докорінно

змінилися позиції та оцінки українців стосовно Росії, її політики щодо нашої країни, характеру та перспектив співпраці. Є підстави прогнозувати, що такі зміни в суспільній свідомості матимуть глибокий, довгостроковий характер і тривалий час визначатимуть атмосферу і специфіку відносин Києва і Москви.

Росія, заперечуючи присутність власних збройних сил на Донбасі, вимагає від Києва визнати терористичні структури «ДНР» і «ЛНР», надати їм статус повноправного партнера в переговорному процесі, з'ясувати з сепаратистами зміни в українській Конституції, виборчі процедури і згідно з угодами провести місцеві вибори. Це передбачає «імплантацію» до України окупованих районів у нинішньому вигляді під керівництвом прокремлівських маріонеткових урядів («троянський» сценарій). Усвідомлюючи, що такий варіант врегулювання є заздалегідь неприйнятним для Києва, Кремль продовжує консервацію напруги на Донбасі з метою виснаження України, її розвалу зсередини. В української сторони кардинально інше бачення виконання Мінських угод. Водночас мирні ініціативи української сторони ігноруються керівництвом «ДНР» і «ЛНР». Зокрема, йдеться про продовження бойової активності терористів у відповідь на припинення вогню силами АТО.

МЮНХЕНСЬКИЙ УЛЬТИМАТУМ ДЛЯ РОСІЇ

12-14 лютого 2016 року під час щорічної Мюнхенської конференції з безпеки розгорнулися дипломатичні маневри України і Заходу, спрямовані на те, щоб спонукати Росію дотримуватися більш поступливої позиції на березневій зустрічі «нормандської четвірки» в Мінську. Судячи з промов на Мюнхенській конференції Президента України Петра Порошенка і Міністра закордонних справ Павла Клімкіна, українська сторона

здійснила переконливу спробу підготувати міжнародну спільноту до усвідомлення факту того, що справжньою причиною тривалого військового конфлікту на Донбасі є відмова Росії виконати Мінські домовленості.

Фотографії переміщення російської техніки в зоні АТО, інформація про провокації російсько-терористичних військ – всі ці аргументи були подані українською стороною як перешкода для виконання своєї частини «Мінська-2». Україна досить технічно дала зрозуміти західним партнерам, що перший крок у виконанні Мінських домовленостей повинна зробити саме Росія. Поки російські війська перебувають на території так званих «ДНР» і «ЛНР», проводити місцеві вибори немає сенсу.

«У нас продовжують перебувати 5 тис. російських військовослужбовців на Донбасі», – зазначив у промові на конференції Президент України Петро Порошенко.

«Я показав кілька фото як приклад, що російська зброя поставляється через кордон. Лавров на це відповідним чином ніяк не відреагував, – додав Павло Клімкін, Міністр закордонних справ України. – Лише протягом січня бойовики здійснили понад 1200 обстрілів уздовж всієї лінії розмежування, а за перші десять днів лютого – вже понад 500».

На думку багатьох українських експертів, Росія вимагає від України погодитися з проведенням місцевих виборів і масової амністії в окупованому Донбасі, щоб повторити сценарій псевдореферендуму у Криму. Під прикриттям російських військових сепаратисти змогли б сфальсифікувати результати голосування. Наявність представників незаконних збройних формувань на виборчих дільницях стали б гарантією того, що основу явки становили б прихильники «руського миру». Навряд чи проукраїнські політичні сили і жителі Донбасу брали б участь у виборах під автоматами,

Директор воєнних програм центру О.Разумкова Микола Сунгуровський: «Росія й надалі здійснюватиме підтримку сепаратистських режимів «ЛНР» і «ДНР», організовуватиме провокації в південно-східних регіонах України»

побоюючись подальших репресій сепаратистів. Бойовики, які б гіпотетично могли б отримати амністію, були б поза конкуренцією на місцевих виборах в «ДНР» і «ЛНР». Іншими словами, вибори на окупованих територіях Донбасу потрібно проводити після виведення російських військ. Отже, справжня відповідальність за виконання Мінських домовленостей лежить на Росії, але не на Україні, яка й так готова виконати свою частину положень за умови припинення вогню і виведення російських військ з Донбасу.

Політолог-міжнародник Георгій Кухалейшвілі зазначає, що Україна під час Мюнхенської конференції також нагадала про необхідність повернення Росією анексованого півострова. Міністр закордонних справ України Павло Клімкін наголосив, що міжнародна спільнота повинна звернути увагу на необхідність захисту проукраїнських активістів від репресій окупаційної влади і російських колабораціоністів у Криму, а Президент Петро Порошенко в розмові з Держсекретарем США Джоном Керрі поставив питання про деокупацію півострова.

Рішучі вимоги України до Росії вивести війська з Донбасу і повернути Крим розраховані на те, щоб створити тло для майбутніх безрезневих переговорів у Мінську.

Україні не вигідно, щоб Росія вкотре обмежилася загальними заявами про важливість виконання Мінських домовленостей і згодом сама ж їх порушила. Україна і Захід ситі по горло обіцянками Росії змінити імідж агресора на реноме миротворця і хочуть домогтися від російського керівництва конкретних кроків, спрямованих на припинення розпалювання провокацій у зоні АТО.

Щоб не повторити безплідність першого і другого раунду Мінських переговорів, на Мюнхенській конференції Україна і Захід через Держсекретаря США Джона Керрі, Міністра закордонних справ Німеччини Вальтера Штайнмаєра, Президента Литви Далі Грибаускайте і Генсека НАТО Єнса Столтенберга висунули ультиматум на адресу РФ. Згідно з ним у разі чергового невиконання Росією Мінських домовленостей Захід буде змушений продовжити дії санкцій, а також посилити військову присутність НАТО поблизу кордонів з Росією для того, щоб запобігти виникненню «гарячого конфлікту» із Заходом, політичного розколу в ЄС.

– У Росії є вибір: або повна імплементація Мінських угод, або продовження економічних санкцій, – зазначив у Мюнхені Держсекретар США Джон Керрі.

Підготував Тарас ГУНЧЕНКО

Як не загубитися в часі і просторі, зберегти свою самобутність, відстояти право на власний вибір державі, геополітичне розташування якої завжди на перетині чийось інтересів? Відповідь знайдемо, лише уважно вивчивши історію. Переможемо, якщо не повторимо помилок минулого.

Дослідниця проблем міжнародних відносин, доктор політичних наук, кандидат історичних наук, професор, завідувач кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при Міністерстві закордонних справ України, заслужений діяч науки і техніки України Людмила Чекаленко про українсько-російські відносини

Історія “стратегічного партнерства” Росії – України за російським сценарієм доби незалежності вкладається у відомі хронологічні межі.

Ельцинський період розвитку Росії – 1991-1999 рр., у якому виокремлюються два відтинки часу: 1991-1995 рр. та 1996-1999 рр.

Перший характеризується динамікою пострадянського розлучення. Політика Росії щодо України розвивається на тлі однотипних для обох країн кризових процесів та внутрішніх проблем, вирішення яких накладає відбиток на характер і рівень двосторонніх відносин.

Формування державних ін-

ститутів триває на тлі глибокої економічної кризи паралельно із всебічною трансформацією зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних відносин; осмисленням історичної ситуації, що склалася після біполярності; пошуком і формуванням національної ідентичності в кожній країні. Складність процесів державотворення позначається й на розбудові російсько-українських взаємин, що потребує від обох сторін поступовості, осмислення, компромісності та врешті – часу.

Така нестійка і кризова політична й економічна ситуація призводить до проявів загострення двосторонніх відносин, несподіваної для українського середовища появи в російській політиці “пробних” куль, спрямованих на перевірку нашої країни на міцність. Ідеться про територіальні зазіхання (Севастополь). Непростими для розв’язання були й питання ядерної спадщини, поділу Чорноморського флоту, комплекс питань по Криму, борги й активи СРСР, гуманітарні проблеми тощо.

Під час загострення відносин Україна відчувала себе вразливою та незахищеною, намагалася знайти підтримку в інших світових потуг і міжнародних організацій. Росія, навпаки, володіючи нафтовими і газовими ресурсами, відчувала впевненість, демонструючи зневагу до слабких конкурентів на світовому політичному та економічному ринку, зокрема – України, спостерігаючи за її політичними “іграми” – наближенням до НАТО та ЄС.

У 1991-1995 рр. окреслилися

дві тенденції в політиці РФ. Перша – намагання перетворити Росію на провідну могутню економічно незалежну і самодостатню державу через упровадження ліберальної економічної та політичної моделі, сформувати демократичне суспільство тощо. Цей процес дуже важко давався тогочасному керівництву. Адже такому курсові протистояли антиєльцинські сили, що сформувалися за часів керівництва СРСР М. Горбачовим. Саме вони намагалися скерувати суспільство до імперських засад,

відновити Радянський Союз, денонсувати Біловезькі угоди, повернути Росії втрачені землі колишньої російської імперії. Саме вони не визнавали незалежність України і блокували підписання Великого договору.

В усіх колишніх республіках СРСР точилася гостра боротьба за владу між промосковською елітою, яка впроваджувала критерії верховенства РФ на пострадянському просторі, і демократичними паростками, які тільки-но зароджувалися. Зазначимо, що Росія в цьому питанні значно вигравала, оскільки там були зосереджені (не враховуючи економічний потенціал) найталановитіші кадри з усіх республік і, переважно, з України.

Стали виразніше проявлятися відмінності між елітними політичними групами Росії й України. Значна частина російської еліти не відійшла від своєї зверхності. Все українське піддавалося критиці й неприйняттю, подавалося як другорядне й меншовартісне. Російське ж, за московським сценарієм, мало виключно світове значення. Особливо гостро на порядку денному постала проблема історичної пам'яті. Росіяни виступають у ролі старшого брата з “єдиної колиски трьох народів – російського, українського та білоруського”, чому, на превеликий жаль, підіграють і деякі відомі українські вчені.

Другий відрізок часу першого етапу припадає на 1995-1999 роки. З досягненням Росією відповідного рівня розвитку, певними ознаками долання кризових явищ після критичного 1998 року, її владна і політична еліта перестає бути залежною від інших республік. Кремль нагадав про свою першість і могутність, що вилилося в появі важливого документа російської зовнішньої політики: “Стратегічний курс Російської Федерації щодо країн-учасниць СНД” від 14 вересня 1995 р., затверджений Указом президента Єльцина. Цей документ проголосив і закріпив інтереси Росії на

пострадянському просторі в цілому і зокрема через захист своїх “співвітчизників”, до яких було віднесене все російськомовне населення та особи, які сповідають “російську ідею”.

Нагадаємо також, що зміни в політиці Росії щодо України уможливилися лише після того, як Київ передав північному сусідові власну тактичну й стратегічну ядерну зброю. Такий поворот російської політики був несподіваним для України, яка розглядала РФ як першого і надійного партнера. Про критерії заявленого стратегічного партнерства між державами слід було забути.

Напряму не втручаючись у внутрішні справи Української держави, Росія вибудовувала начебто відсторонену політику – типу “спостерігай, однак не дозволяй”. Фактично Україна зробила в міжнародному вимірі саме стільки, скільки їй дозволив Кремль. Українські економічні та зовнішньополітичні успіхи поки не дратували, однак також не давали спокійно жити російському політичному істеблішменту.

Лише після виконання Україною російських умов щодо Чорноморського флоту, які досяглися поступово і наполегливо,

РФ у 1997 р. підписала Великий договір, за яким офіційно визнала територіальну цілісність і суверенітет України. Однак не ратифікувала документ, допоки не закріпила власні інтереси в українському просторі: ратифікація угод по Чорноморському флоту, Угода про “нульовий” варіант, членство України в Міжпарламентській асамблеї СНД, утворення ЄврАзЕС тощо.

Економічний колапс РФ (дефолт) у 1998 р. дещо відвернув владні російські структури від розв’язання “українського питання”. І до початку 2000-х років можна спостерігати активізацію України на євроатлантичному та євроінтеграційному напрямках.

Другий етап розвитку політики Росії щодо України, або “путінський”, складається з двох підетапів, які хронологічно охоплюють 2000-2008 рр. та 2009-2013 роки.

Перший пов’язуємо з початком нової стратегічної концепції політики Путіна/Медведєва. В цьому історичному відрізку часу також виокремлюються два періоди: 2000-2003 рр. та 2004-2008 роки. Під час першого спостерігається апробування сил новим російським президентом, ламання “внутрішніх” правил гри всередині самої Росії, переформатування владних гілок, фінансових потоків, жорстка централізація влади.

У зовнішній політиці спостерігається досягнення незаперечних успіхів, як результат високих цін на нафту і газ: розмова зі світовими потугами одним голосом, завоювання місця у “вісімці” та “двадцятці”, перетворення РФ на одного з провідних акторів у світі та першого гравця на теренах СНД. Росія не втручається активно в українські справи, робить це через економічні і політичні важелі, що підтверджується курсом на можливе розчленування України через утворення на її території незалежних республік.

Український президент Л. Кучма знаходить необхідний тимчасовий компроміс із російським керів-

ництвом, паралельно ухвалюючи державні документи щодо євроінтеграційного та євроатлантичного курсу України (2002 р., 2003 р.). Наша країна отримує можливість стати повноправним учасником Північноатлантичного альянсу, а також наблизитися до ЄС.

Однак “епопея”, розв’язана Росією навколо острова Коса Тузла, нагадала Києву про московські інтереси в українському просторі, які були чітко виражені в російській сентенції, озвученій “рупором Кремля” В. Жириновським: от скинемо на вас одну ядерну бомбу і подивимося, хто в домі хазяїн...

Як наслідок, Україна знову балансує між Росією і Заходом, обіцяючи першій Керч-Єнікальську протоку, а другому – не дратувати Росію.... Український президент ізольований через справу з «Кольчугами», провідні європейські країни ігнорують Київ, зосередившись на взаєморозумінні з РФ, оскільки вже на носі 2004 рік – рік прийняття в ЄС десяти нових членів, більшість із яких є вихідцями з колишнього радянського блоку. Європа до останнього моменту не була певна, що їй вдасться так легко “вирвати” колишніх сателітів з про-радянської зони впливу.

Україна не в змозі самотужки пробити стіну свого замовчування та ізоляції. Концепція “ширша Європа”, запропонована ЄС, яка охопила також країни Середземномор’я, тобто Африки й Азії, не задовольняє Київ. Однак іншого на той час не пропонувалося, а термін чинності угоди України та ЄС про партнерство і співробітництво добігав кінця (1998-2008 рр.).

Тим часом 2004 р. у результаті свого розширення ЄС географічно та стратегічно досяг кордонів України і став виявляти більший інтерес до її справ. З посиленням цього інтересу (особливістю політики Росії щодо України часів президента В. Ющенка) починається новий відлік часу – другий

Політика Росії - перехід України в повне підпорядкування Російської Федерації або поглинання України Росією.

хронологічний період другого етапу: 2004-2008 роки.

Революції в пострадянських республіках, не контрольовані російською стороною зміни влади розглядаються Кремлем як провали власної зовнішньої політики (за що карають перших російських чиновників, позбавляючи їх відповідних посад). Відносини з Україною переведено на прагматичні рейки; ведуться різнопланові торговельні та інформаційні війни; Україна через великі борги за газ та нафту поступово ізолюється від західних партнерів. Москва все замикає на себе і через економічні важелі енергоносіїв прив'язує також Євросоюз.

Росія розгортає співпрацю з НАТО (Рада Росія – НАТО), широко співпрацює з ЄС, активізує азійський вектор зовнішньої політики, знайшовши спільну мову і підтримку з боку Китаю (2005 р.). Ситуацію добре ілюструє висловлювання В. Путіна про те, що Росія – “ведмідь, якого не можна заганяти у глухий кут...” І далі за змістом – ведмідь шаленіє, коли відчуває безвихідь.

Реалізується стратегія В. Путіна – курс на економічну самодостатність Росії, що означає розбудову у країні замкненого виробничого циклу та незалежність від імпорتنих поставок. У результаті різко скорочується товарооборот з Україною та всіма іншими державами СНД, урізаються російські замовлення з нашої країни, яких РФ уже не потребує. Ведеться курс на згортання російсько-української співпраці. Однак зростає товарообіг з іншими регіонами світу, насамперед – з ЄС, якому В. Путін пообіцяв у 2005 р. довести зазначений щорічний показник до 50 млрд дол.

Тактика і стратегія Росії щодо України, трактування подій та її зовнішньої політики визначається інтересами великого російського капіталу, тобто російським олігархатом, який править “бал” на владному Олімпі РФ. Саме газонафтові капітали перших осіб російської

На Чернігівщині на території танкової бригади відкрили Алею героїв, які загинули під час виконання бойових завдань в зоні проведення антитерористичної операції на Сході України.

влади є підґрунтям керування українськими справами, збереження впливу на український політикум, посилення присутності власного капіталу на українському ринку. При цьому слід враховувати, що на офіційному – найвищому рівні і для закордону – РФ неодноразово підкреслювала свою безумовну відданість “стратегічному” партнерству, підписаним угодам і “глибоку повагу” до чинних, юридично оформлених і визнаних нею кордонів України. Слід брати до уваги також і те, що переважна більшість основних стратегічних документів, на яких будується сучасна зовнішня політика Росії, а саме: “Концепція зовнішньої політики РФ”, “Концепція національної безпеки РФ”, Стратегія національної безпеки РФ та “Військова доктрина РФ” тощо містять чіткі орієнтації щодо російських інтересів в Україні.

Наступний етап політики Росії щодо України – 2009-2013 рр. вирізняється остаточною підготовкою плацдарму для певного “стрибка” і святкування перемоги – перехід України в повне підпорядкування Російської Федерації або поглинання України Росією.

Усе для цього підготовлено: український президент Янукович проводить політику “что прикажете?”, український політикум куплений і спільними підприємствами, і значними хабарами, і часткою російської власності. Усе о’кей! Росія забула про балаканину щодо двох інтеграцій (євразійську та європейську) і чітко зазначила одну – російську (!). Про це перехідний російський президент Д. Медведев заявив, що не можна одразу сидіти на двох стільцях (тобто розвивати обидва вектори зовнішньої політики: і європейський, і азійський). Україні треба визначатися.

З політичними орієнтирами нашої країни на той час проблем не було, що підтвердив і тодішній український президент, проваливши підписання Угоди про асоціацію з ЄС на Вільнюському саміті Європейського Союзу.

Майдан розставив крапки над “і”, повернувши Україні надію на розвиток самостійності та незалежності.

Найскладнішими виявилися післямайданівські проблеми, час очищення, час відновлення, час повернення до себе.

Людмила ЧЕКАЛЕНКО

«НЕ БАЖАЄТЕ У ВІДРЯДЖЕННЯ?...»

Методика відправки російських військовиків на Донбас була апробована Кремлем ще у 30-ті роки минулого століття

«Хто відмовлявся,
той безслідно зникав...»

Влітку 1936 року в Іспанії почалася громадянська війна, звістку про яку в Москві зустріли з великою радістю: у тамтешніх «стратегів» з'явилася можливість більшовизації Піренейського півострова. Відкрито втрутитись у цей конфлікт та ще й на боці заколотників, які спо-

відували комуністичну ідеологію, Москва побоювалася. Тому вирішила діяти інакше. І вже восени на засіданні Політбюро було ухвалено надтаємне рішення щодо проведення операції «Х», яка передбачала «надання активної військової допомоги республіканській Іспанії». В межах її проведення розвідувальному Робітническо-Селянської Червоної Армії (попередник сьогодніш-

нього Головного розвідувального управління російської армії, яке здійснює оперативне керування бойовиками на Донбасі і чий підрозділ там воюють. – прим. авт.) було виділено 1 млн 910 тисяч радянських карбованців і 190 тисяч американських доларів.

А ще у Кремлі вирішили відправити на півострів близько 100 танків Т-26 та обслуговую-

чий персонал. При цьому зазначалося, що на бойових машинах не повинно бути ніяких ознак радянських заводів. За кілька днів нарком оборони Клим Ворошилов доповів Сталіну, що «підготовлені до відправки 100 танкістів, 387 спеціалістів, а також 30 літаків».

Іспанська операція проводилася під грифом «Цілком таємно», а за її реалізацію відповідали вже згадуване розвідуправління РСЧА та Головне управління державної безпеки НКВС. Як часто буває в таких випадках, деякі деталі надтаємної операції все ж просочувалися в суспільство. І якщо хтось з військовослужбовців згадував про неї хоча б словом, його відразу ж викликали на «співбесіди» до чекістів, після яких, траплялося, люди безслідно зникали.

За часів СРСР нам багато розповідали про «тисячі добровольців країни рад, які допомагали братському іспанському народу у війні з тиранією». Не можна стверджувати, що таких взагалі не було. Але, були й інші «добровольці». Ось як згадував про свою «визвольну місію на Піренейях» адмірал Микола Кузнецов – майбутній командувач Військово-морського флоту СРСР: «1936 року я командував крейсером «Червона Україна» і нікого ні про що не просив, ніяких рапортів не писав. І несподівано отримав команду – терміново виїхати до Москви. Там спочатку прибув до начальника морських сил РСЧА Орлова – той відправив до Ворошилова, з приймальні якого мене відправили вже в розвідуправління, до його керівника Урицького. Він, уточнивши, чи я в курсі того, що відбувається в Іспанії, запитав: «А чи не хотіли б ви відправитися туди?»».

При цьому – перед тим, як дати відповідь, він попросив добре подумати, зауваживши, що все залежить від мого бажання. Але я відразу дав згоду. Іншого виходу не було: розумів, що в разі відмови мене відразу

відправлять у «розпорядження НКВС», звідкіля, гадаю, я би навряд чи вийшов живим. Принаймні мої знайомі офіцери, які отримували такі пропозиції і відмовлялися, зникали в підвалах Луб'янки».

А ось спогад Станіслава Ваупшасова – співробітника розвідуправління Червоної армії.

«У 1937 році мене запитали, чи поїхав би я в Іспанію. Рішення визріло миттєво. Тому я лише уточнив, у ролі кого. Мені відповіли, що за моїм профілем. Тож почав готуватися в далеку дорогу».

Залишається додати, що «профілем діяльності товариша Ваупшасова» була організація терористичних актів за кордоном...

Зі спогадів колишніх співробітників КДБ СРСР, які сьогодні перебувають за кордоном і тому можуть дозволити собі таку відвертість, ми дізналися багато цікавого про діяльність цієї радянської спецслужби. Вони, як і їхні старші колеги, теж були «добровольцями», виконуючи спецоперації на різних континентах світу.

«В Україні наших солдатів немає...»

Те, що сьогодні в Україні воюють військовослужбовці російської армії, давно і ні для кого не є таємницею. Згадаймо хоча б танкістів, яких полонили наші солдати влітку 2014-го. Ті, правда, стверджували, що,

«перебуваючи на навчаннях у Ростовській області, заблукали і, самі про це не здогадуючись, опинилися на українській території». Але що їм залишалося казати, якщо навіть їхній верховний головнокомандувач на весь світ заявляв про відсутність росіян на Донбасі? Напевно, розуміли: коли бовкнуть щось інше, то після повернення на Батьківщину з ними проведуть «серйозний розбір польотів».

Українська розвідка, СБУ неодноразово оприлюднювали неспростовні факти перебування на Донбасі кадрових російських військовослужбовців. Наприклад, керівник антитерористичного центру СБУ Валерій Маліков у січні 2016 року стверджував, що «в зоні проведення АТО зосереджено близько 8,5

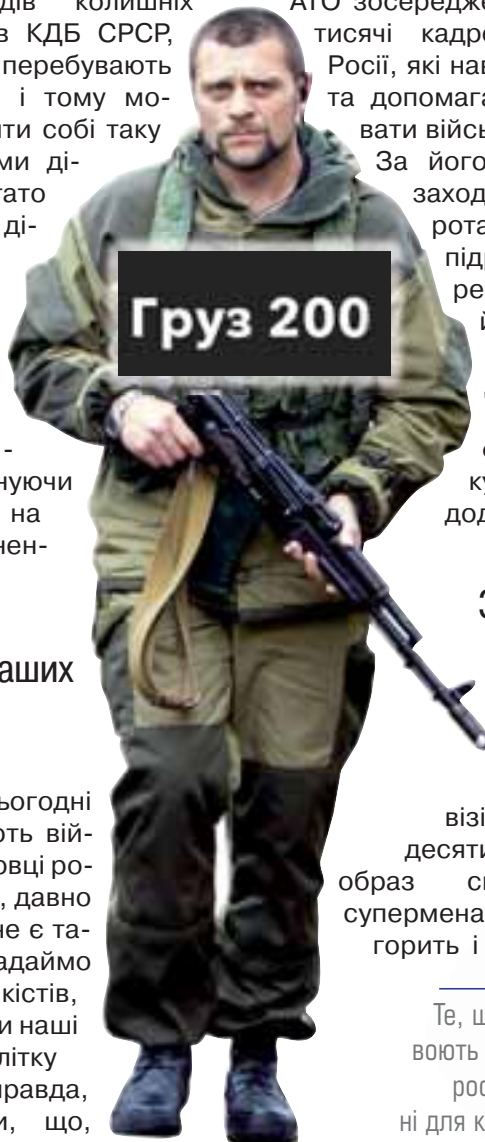
тисячі кадрових військових Росії, які навчають бойовиків та допомагають їм створювати військові підрозділи».

За його словами, вони заходять і виходять на ротаційній основі. У підрозділи, які утворені з місцевих бойовиків, призначені куратори. На Донбас росіяни потрапляють за фейковими документами. А ще, додамо, гинуть.

Замість ордена на груди – цинкова труна

Російські телевізійники протягом десятиліть створювали образ спецпризначенця-супермена, який «у вогні не горить і у воді не тоне».

Те, що сьогодні в Україні воюють військовослужбовці російської армії, давно ні для кого не є таємницею

1979 року Радянський Союз під приводом «надання інтернаціональної допомоги афганському народу» ввів війська до Афганістану. Наголошувалося, що переважна більшість радянських воїнів пишуть рапорти з проханням відправити їх до цієї братньої країни»

Телевізійна публіка, схоже, вірила. Та події на Донбасі, де вони спільно з місцевими сепаратистами встановлюють «руський мир» розвіюють цей міф.

Як розповідають солдати й офіцери, які беруть участь у антитерористичній операції, вони, ці «супермени», такі ж люди, як і решта. Приклад із захопленими в полон спецпризначенцями з Тольятті – Олександровим та Єрофєєвим – вкотре це підтверджує. На запитання, чому на лаві підсудних сидять лише вони, а не десятки таких «кадрів», знайомий підполковник пояснив так: «Росіяни посилають під кулі своїх «молодших колег» – місцевих бойовиків, які й виконують всю чорну і найбільш небезпечну роботу.

А самі, особливо офіцери, керують ними з безпечної відстані. Були, правда, випадки бойових зіткнень з їхньою десантурою і

підрозділами спецпризначення. Так, ми зазнали втрат, але і в Росії не одна мати чи дружина оплакували своїх синів і чоловіків, зустрічаючи їх не з орденами і кишенями, повними грошей, а в цинкових трунах».

Ми не можемо назвати точної кількості загиблих росіян: Але вони є. І їх багато. Недарма президент Путін видав розпорядження, яке забороняє оприлюднювати не лише кількість загиблих військовослужбовців у мирний час, а й навіть такі факти.

А от російські журналісти, які намагаються об'єктивно висвітлювати події в Україні, повідомляють про випадки загибелі своїх земляків. Спираючись на документи і оперуючи конкретними цифрами, про це написав у своїй книзі і Борис Немцов, після чого був застрелений у центрі Москви – неподалік Кремля.

Проте офіційна Москва не підтверджує цього. Нещодавно російський правозахисник Сергій Кривенко звернувся до слідчого комітету Російської Федерації з проханням перевірити інформацію про загибель в Україні з 1 січня 2014-го по серпень 2015-го майже 160 військовиків. При цьому ще й оприлюднив їхній список. Проте ніякої зрозумілої відповіді не надійшло.

Лицемірство, відверта брехня, звичка називати біле чорним, і навпаки, давно вже стали інструментами публічної політики московських керманівців. Згадаймо грудень 2013-го. На запитання журналістів, чи не вводитиме Росія у Крим війська для «надання допомоги співвітчизникам», Володимир Путін відповів категоричним «ні». В цей же час велася активна підготовка до вторгнення: «зелені чоловічки» чекали наказу.

З таким же завзяттям російський президент заперечував і присутність російських військ на Донбасі, вважаючи, що «їм там робити нічого, бо це внутрішньоукраїнський конфлікт». І це в той час, коли до Росії повзли КАМАЗи з тілами його загиблих співвітчизників!

У 1936-му – Іспанія,
у 1979-му – Афганістан,
у 2014-му – Україна...

Незадовго до смерті Павло Судоплатов – генерал НКВС,

якому доручали виконання «найбільш делікатних завдань партії», тобто терористичних актів, згадував: «Серед тих, хто їхав в Іспанію, були й добровольці, які свято вірили в премогу комунізму на всій планеті. Але були там і військовослужбовці, яких ми підготували. Свою майстерність вони відшліфовували у спеціально створених таборах під опікою чекістів».

Вам не нагадує та ситуацію сьогоднішню? Бо ж паралелі між ними напрошуються самі. Різниця лише у тім, що тоді верхівка «країни рад» діяла більш

обережно, готуючи «спеціалістів кривавих справ» у спецтаборах, а в сьогоднішній путінській Росії це роблять, як бачимо, і на базі звичайних частин.

При цьому ще й відправляють так звані гумконвої – фури, вщерть заповнені боеприпасами для бойовиків.

У 1979 році Радянський Союз під приводом «надання інтернаціональної допомоги афганському народу» ввів війська до Афганістану. Тоді, газети «Правда» і «Красная звезда» – офіційні рупори ЦК КПРС і міністерства оборони СРСР – писали: «Переважає більшість радянських воїнів пишуть рапорти з проханням відправити до цієї братньої країни».

Проте за майже 27 років, що минули з дня виведення радянського контингенту з цієї країни, важко зустріти «воїнів-інтернаціоналістів», які поїхали туди з великим бажанням. Зокрема, колишній командувач 40-ї армії, яка там воювала, генерал-полковник Борис Громов визнавав, що «навіть переважна більшість офіцерів, не кажучи вже про пересічних солдатів, не хотіли їхати до Афгану».

Але, капітани і полковники не хотіли розплачуватися кар'єрою, а молодим хлопцям не хотілося відправлятися до психлікарень чи туди, де й Макар телят не пас.

Щодо сьогоднішніх «добровольців», то онуки й правнуки колишніх «інтернаціоналістів» не ризикують – у разі відмови – щезнути в підвалах спецслужб. Але їм створюють умови, за яких важко відмовитись. Наприклад, погрожують поганим просуванням службовими щаблями. Або обіцяють пристойні гроші: грошове забезпечення офіцера, який на Донбасі «звільняє співвітчизників від ненависної хунти», в разі перевищує зарплату колеги, який служить, скажімо, у Вологодській області. І гинуть...

Сергій ВАСИЛЬЧУК

Російський президент заперечував присутність російських військ і на Донбасі, вважаючи, що «їм там робити нічого, бо це внутрішньоукраїнський конфлікт»

ПОЕТ МАЙДАНУ

Від втоми очі злипаються, але голос, що лине з динаміків, не дає зануритися в заспокійливий сон.

“На сьогодні за повідомленням ЗМІ відомо про 19 загиблих. І ця цифра невпинно зростає”.

Чоловік пробирається між барикадами із шин та металевих щитів. Намагається ступати сторожко, щоб не зачепити когось із повстанців. На очі непрохано наворачуються сльози. І невідомо, чи то від їдкого диму від автомобільних покришок, за яким уже котрий день на Майдані не видно сонця, а чи від болю за полеглих побратимів

Василь Васильович Ковтун не пам'ятає, як дістався дому, приїхавши з нічного чергування біля Стели Незалежності. Більш-менш оговтався вже за столом. А послужлива пам'ять все видавала йому картини побаченого: загиблі й поранені, плями крові на брудному снігу, автоматні гільзи під ногами. Намагаючись опанувати себе, пан Василь стиснув скроні долонями. Але тепер у вухах залунав голос з динаміку: "На сьогодні за повідомленням ЗМІ відомо про 19 загиблих..." Щоб не збожеволіти від неймовірного напруження, чоловік узяв аркуш паперу. Рука мимоволі потяглася до ручки. І ось вже лягають на папір народжені болем рядки.

*Скликає всевишня потреба
До гурту небесних братів
Тримати над нами небо,
Щоб нам не зламати хребтів.*

*Вкарбовує шлях незворотний,
Поглядів в небо мільйон,
На зміну Небесній Сотні
Небесний летить Батальйон.*

*Простіть і прощайте, Герої,
Політ ваш - найтяжче з мірил...*

*.....
Міцніше тримайте зброю! -
Чути з-під шелесту крил.*

Захоплений справою, пан Василь не одразу помітив, що вірш уже дописаний. А сам він просто сидить над аркушиком і ... плаче.

"Я двічі в житті плакав над віршами, – ділиться особистим пан Василь. – Один із них був про рідну людину, яка передчасно пішла з життя. А другий – ось цей, про Майдан".

Василь Васильович дуже не любить, коли про нього говорять як про героя та "народного" поета. Він категорично відмовляється одягати собі на голову лаврового вінка. Перекоаний, що робить в житті те, що має робити. Життєві обставини склалися так, що чоловік не може піти добровольцем захищати східні кордони нашої країни. Але й сидіти та просто спостерігати за всім, що

нині відбувається, в нього не вистачає сил. Тому й виливаються переживання у віршовані рядки, які потім для бійців стануть доброю підтримкою й надихнуть на перемогу.

Поїздки на лінію фронту чоловік навіть уподобав. Адже щодня зустрічалися йому нові люди, справжні патріоти, цікаві співрозмовники. Майже кожна така зустріч залишала в душі певний слід. Ті емоції накопичувалися до часу, щоб виплеснутися новою поезією.

– Буває отак. Залізуть тобі в голову якісь два рядочки. І ти вже ходиш біля них, ходиш. Дозрівають вони в тебе, – по-доброму всміхається автор.

Так, несподівана зустріч із дівчиною в формі дала життя новому віршеві. Та спочатку було здивування. Адже передова за кілька метрів. Чути, як за стінами укриття глухо гатить важка техніка. І раптом, як проблеск сонця серед хмар, — дівчинка у формі. Ще зовсім дитина серед загартованих війною чоловіків.

*Ніжно всміхаються стомлені очі,
Броник упертий сповзає з плеча,
Справжній вояка! Та губи дівочі
Зраджують сміхом - на фронті дівча!*

*Боже! Дитино! Що ж ти тут робиш?
Навіщо ж тобі ця триклята війна?
В окопній багнюці*

*лиш горя заробиш,
А як же без діток? Чи ж така їм ціна?*

Цей чоловік завжди знаходить слово розради для воїнів. Новий 2015 рік він зустрічав не за святковим столом, а на позиціях українських бійців. До них пан Василь завжди намагається приходити не лише в доброму гуморі, але й не з порожніми руками. Коли "Поетична сотня" за підтримки Валентини Попелюх і Романа Жука видала невеличку поетичну збірку з присвятою Воїнам Світла, Василь Васильович як один із співавторів висловив бажання роздавати книжки захисникам Батьківщини, з якими зустрічався. Слова, що йшли

від серця, тепер підтримують наших солдатів на передовій.

Та не тільки на лінії вогню буває Василь Ковтун. Не забуває чоловік і про тих захисників, які лікують бойові поранення. У київському військовому шпиталі на нього чекають з радістю. І інакше не може бути. Бо чують бійці від цього статечного чоловіка такі слова:

*Стежиною ляжу в попутні дороги,
Укрию ознобу кленовим листком,
Розтану туманом під стомлені ноги,
У спрагу прилину холодним ковтком.*

*Впаду у розплавлену прірву вулкану,
У промені сонця ввірвусь*

*на твій клич,
В холодну безодню пірну океану, -
Аби тільки поруч! Ти тільки поклич!*

І тоді перед очима кожного виникають дорогі й милі серцю образи матерів, коханих, дружин, сестер.

Василя Васильовича ще ніхто не бачив похмурим. Оптиміст, зятятий життєлюб, він намагається запалити вогник боротьби й упевненості в кожному своєму співрозмовнику. І лише найближчі знають, як інколи тяжко доводиться йому самому. Коли на плечі лягає втома. Коли ввечері з-за спини підкрадається зневіра.

Та чоловік веде з ними нещадну боротьбу на особистому фронті. Черпає силу від рідної землі. Радіє, як мала дитина, коли випадає нагода підготувати до весни деревця на присадибній ділянці, допомогти батькам зібрати яблука в садку, послухати тихеньку пісеньку струмочка. І знову за спиною виростають крила. І нестримно ллються на папір вірші:

*Але десь там, з полону дум
Під ритм ходи на злеті кроку
Я шлю до біса втому й сум
І клич круків раніше строку.*

*Я впертий! Сильний! Буду йти!
Для скорених - нема підмоги,
Вдивляюсь в горизонт мети:
Терпіль, терпіль, роздерті ноги.*

Олександра ВАСИЛЕНКО

«ЯК І МОЯ МАТИ, ВОЮЮ ЗА МАЙБУТНЄ НАШИХ ДІТЕЙ...»

До недавнього часу Віктор Полінкевич обіймав посаду директора спортивно-технічного клубу Товариства сприяння обороні України в Луцьку. В серпні 2014 р. його, майора запасу, призвали до Національної гвардії України. Як кадрового офіцера відразу призначили командиром роти оперативного призначення

– Спочатку ми тримали оборону вздовж Азовського узбережжя – на адміністративному кордоні з Кримом, звідки будь-якої миті могли з’явитися «зелені чоловічки». Чесно кажучи, довго їх чекав: хотілося розрахуватися і за приниження наших військово-службовців, змушених покинути свою землю, і за сам півострів, який вони так нахабно і зухвало відібрали, – згадує Віктор Васильович.

Потім нас передислокували на Луганщину. Там я разом зі своїми бійцями ніс службу на блокпостах, не раз потрапляючи під обстріли, зокрема з «Градів». Майор Полінкевич ніколи не ховався і не ховається за спину солдатів. Вважає, що особистий приклад офіцера підбадьорює їх навіть у найскладніші хвилини, вселяючи віру. І за це його поважають і як командира, і як людину.

Нещодавно Віктора Васильовича призначили командиром зенітно-ракетного дивізіону і він отримав чергове офіцерське звання «підполковник». Підрозділи дислокуються в районі бойових дій. Полінкевич практично весь час проводить безпосередньо у зоні антитерористичної операції. Там він вникає в усі проблеми бійців, вирішуючи їх на місці або ж звертається по допомогу до вищого командування. Сьогодні, як відомо, важке озброєння згідно з Мінськими домовленостями відведене від переднього краю. На перший погляд може здатися, що життя в офіцера стало спокійним. Та це не так: як командир він відповідає за боєготовність усіх підрозділів, які за потреби у стислі терміни повинні висунутись на передні рубежі і завдати ударів по ворогу.

Наприкінці літа минулого року міг бути демобілізованим, як тисячі інших військовиків, призваних влітку 2014-го. Але вирішив не повертатись до рідної домівки, вважаючи, що не настав ще той день, «коли можна розслабитися».

– Я мріяв про екстрим, – усміхається він. – Тож сповна отримую його. Ну а якщо серйозно, то хочу послужити Україні. Для цього маю відповідні знання, досвід і, врешті-решт, здоров’я. Тож чому не допомогти молодим хлопцям, які ризикують власними життями заради нашої України? Історія, сам Господь Бог дали нам чи не останній шанс визволитись із «чіпких обіймів старшого брата».

Патріотизм, любов до рідної землі і ненависть до її ворогів передалися Віктору на генному рівні. Адже його мати 16-річною дівчиною була зв’язковою Української повстанської армії. Не раз і не два виконувала вкрай небезпечні завдання. Чекісти вислідили і заарештували її.

10 років концентраційних таборів – таким був вирок. Вона неодноразово розповідала сину про пережиті в Магадані знущання сталінських опричників. Кожну свою розповідь закінчувала словами великого Шевченка:

«У своїй хаті – своя правда, своя воля».

– Можливо, мої слова комусь здадуться надто пафосними, але я перебуваю на Донбасі для того, щоб поставити крапку у війні, яка ведеться проти України десятиліття, якщо не століття, – каже підполковник Віктор Полінкевич. – Те, що не змогли зробити наші діди і батьки, повинні зробити ми – їхні онуки і сини.

Сергій ЗЯТЬЄВ

Вдома, у Луцьку, Віктора Васильовича з нетерпінням чекають дружина Тетяна і донька-семикласниця Ганна. А син, закінчивши політехнічний університет, сьогодні теж у Національній гвардії – служить строкову. Батько дуже пишається, що Андрій вчинив як справжній чоловік, виявивши бажання виконати свій громадянський і людський обов’язок перед державою і народом.

СИЛАЧАМ ПАСУЮТЬ ПОГОНИ

У міжнародному рейтингу відомого бельгійського статиста «Stef Martens» 2015 року Україна посіла 5-те місце серед 56 країн зі стронгмену. Переможні залікові бали у скарбничку України вніс офіцер Збройних Сил підполковник Денис Дубровський, виборовши звання чемпіона «Strongman Open Challenge-2015»

У великий спорт Дениса та його молодшого брата Антона привів батько – Павло Дубровський. Він – майстер спорту з важкої атлетики. І хоча вже на пенсії, проте досі займається армліфтингом. Це захоплення передалось і синам.

2002 року майбутній чемпіон закінчив Севастопольський військово-морський інститут за фахом «інженер суднопідйомних робіт». Але під час розподілу для подальшого проходження служби йому запропонували спробувати себе на посаді офіцера-вихователя. Так він потрапив в Миколаїв – місто корабелів.

Там офіцер продовжив займатися спортом, але вирішив урізноманітнити своє хобі: обрав пауерліфтинг – підняття важких снарядів. Після служби регулярно відвідував тренажерний зал, займався по 3-4 години. Неодноразово брав участь у місцевих змаганнях. А з набуттям досвіду на всеукраїнських та міжнародних стартах став добре впізнаваною особистістю як серед спортсменів-богатирів, так і серед поціновувачів цього виду спорту. Засоби масової інформації міста корабелів з гордістю пишуть про Дениса як про миколаївця, хоча він змінив місце служби.

Графік тренувань офіцера не змінився до сьогодні, адже для підтримання спортивної форми необхідно займатися щонайменше 4 рази на тиждень.

Необхідну спортивну базу для підготовки йому охоче надає командир окремої бригади охорони Генерального штабу ЗС України полковник Микола Швець. Разом із начальником фізкультури і спорту цієї частини

молодшим лейтенантом Сергієм Крілем вони облаштували поміст для проведення змагань з мас-реслінгу. Таке мірвання силами, де два атлети намагаються перетягнути або вирвати в суперника півметрову палицю – новий напрям силового протистояння. Нещодавно відбувся турнір, в якому взяли участь військовослужбовці Київського гарнізону. Учасникам він дуже сподобався через свою несхожість з іншими змаганнями.

– На змаганнях атлети з силового екстриму або богатири не використовують стандартні снаряди, – пояснює Денис Дубровський. Їм більше до снаги колоди, бетонні кулі, валізи тощо.

До 2013 року Денис Дубровський виступав на різноманітних змаганнях з пауерліфтингу – силового триборства (присідання, жим лежачи та становая тяга), успішно представляв на них Збройні Сили України. Згодом вирішив зайнятися «богатирськими іграми». Його перші старты на цій ниві дали позитивні результати. Зокрема, у змаганнях за кубок «Богатир Дніпра» 2014 року посів перше місце серед 15-ти найсильніших чоловіків України. Атлету воно далось досить непросто. Адже навіть перший етап – кваліфікацію – тоді пройшли не всі.

Під час відбору спортсмени спочатку мали пронести сталеву 180-кілограмову так звану «качку». Втримуючи двома руками, вантаж необхідно перенести на відстань, потім 5 разів перевернути 360-кілограмову покритку. З цим упоралися лише 10 спортсменів. Наступне завдання далось також нелегко. Стронгменам необхідно було як-

Участь у турнірі «Богатир року-2014»

найбільше підняти над головою 120-кілограмову металеву «колоду». А перенесення колодязя («Тімбер керрі») – снаряда вагою 300 кілограмів ледь не коштувало деяким учасникам навіть фізичного здоров'я.

Не зменшував «обертів» і наступний конкурс. На висоту понад 1 метр спортсмени мали підняти 5 кам'яних куль вагою 100,

На змаганнях атлети з силового екстриму або богатирі не використовують стандартні снаряди

120, 135, 150 і 160 кілограмів. А найбільш видовищним видався останній етап «Арм овер арм»: тримаючи в руках канат, стронгмени тягнули автомобіль-евакуатор, навантажений мотоциклами з байкерами.

Ця перемога передувала ще одній приємній події – справдилася давня мрія офіцера: він взяв участь у турнірі «Богатир року-2014». Вийти на спортивний майданчик, на якому свого часу змагалися відомі спортсмени нашої держави Василь Вірастюк, Михайло Старов, Микола Мельников було дуже приємно і почесно. Адже ці спортсмени завжди були прикладом наполегливості у тренуваннях, презентуючи нашу кра-

їну на міжнародних стартах.

Минулоріч для популяризації цього виду спорту підполковник Денис Дубровський та його товариш і однодумець Валерій Газаєв запровадили Міжнародний чемпіонат «Strongman Open Challenge-2015». Офіційного статусу турнір поки що не має, але триває відповідна робота щодо його визнання.

Перший етап турніру відбувся в Києві на базі окремої бригади охорони Генерального штабу ЗС України. А у фіналі змагань взяли участь досить титуловані спортсмени, серед яких український богатир та пауерліфтер Сергій Романчук, найсильніша людина Грузії 2015 року Георгій

Донджашвілі та дворазовий чемпіон світу зі стронгмену у ваговій категорії до 105 кілограмів Віталій Герасимов, до речі, також офіцер Збройних Сил України.

Підсумкові змагання стали справжнім іспитом на силу духу і витривалість. Вони нагадували не стільки фізичне протиборство, скільки змагання характерів. Денис Дубровський у фіналі виборов третє місце. Але за сумою балів сезону 2015 року став переможцем і отримав звання чемпіона «Strongman Open Challenge-2015».

Фінал командного кубка зі стронгмену відбувся в Севе-родонецьку в День Збройних Сил України. До міста з'їхалися представники з усіх регіонів. Посадовці тамтешньої державної адміністрації висловлювали спортсменам слова великої вдячності за те, що вони не боялися приїхати в місто і таким чином вкотре довели, що Схід нашої держави завжди був, є і буде українським.

У самих спортсменів також залишились приємні враження як від організації змагань, так і від місцевої соціально-політичної ситуації та відновлення міста після бойових дій. Залізничний вокзал, приміром, як і решту інфраструктури, досі відновлюють. З усього було видно, що місцеве населення налаштоване на працю і на якнайшвидше повернення до повноцінного мирного життя.

Нині Денис Дубровський та його однодумці шукають нові ідеї для подальшої популяризації стронгмену в Україні. Так, у травні вони планують провести спортивну патріотичну акцію на честь 25-ї річниці незалежності України. Спортсмени матимуть завдання перенести важку 3-тонну брилу в формі нашої держави на відстань 25 метрів. Такого завдання досі ніхто не виконував, тож вдалий виступ атлетів буде зафіксований як черговий рекорд України.

Сергій БАСАРАБ

XIII МІЖНАРОДНА СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВИСТАВКА

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

ПРОВОДИТЬСЯ ЗГІДНО З РОЗПОРЯДЖЕННЯМ
КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Міністерство внутрішніх справ України

Міністерство оборони України

Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України

Служба Безпеки України

Державна прикордонна служба України

Державна служба експортного
контролю України

Державна служба України
з надзвичайних ситуацій

ДК "УкрОборонПром"

Міжнародний виставковий центр

МІЖНАРОДНИЙ ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР
Україна, 02660, м. Київ, Броварський пр-т, 15
М "Лівобережна"

☎ +38 044 201-11-63

✉ zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua, www.tech-expo.com.ua

www.мвц.укр

**11-14
ЖОВТНЯ
2016 р.**

Генеральний інформаційний партнер:

Інформаційний партнер:

Генеральний медіа-партнер:

Технічний партнер:

Формений одяг для української армії

ТОВ «Торнадо» засноване у 1994 році і спеціалізується на виробництві форменого одягу, а також засобів індивідуального захисту для силових відомств України.

При розробці враховуються всі тенденції на ринку армійської форми, особливу увагу приділено функціональності, зовнішньому вигляду і комфорту. Костюми забезпечені великою кількістю кишень. Тканина має експлуатаційні характеристики – вони зносостійкі.

В офісі компанії постійно діє виставка зразків продукції, представники якої завжди проконсультують клієнта з питань серійної продукції, ознайомлять з новими зразками обмундирування і спорядження для ЗСУ.

- Костюм камуфльований «Комбат», «Multicam»
- Костюм камуфльований «Комбат», «A - Tacs AU»
- Костюм «Горка», «Multicam»
- Розвантажувальні системи, підсумки, аптечки
- Ремені брючні, тактичні
- Головні убори
- Натільна білизна
- Шеврони, фурнітура
- Спорядження різне

